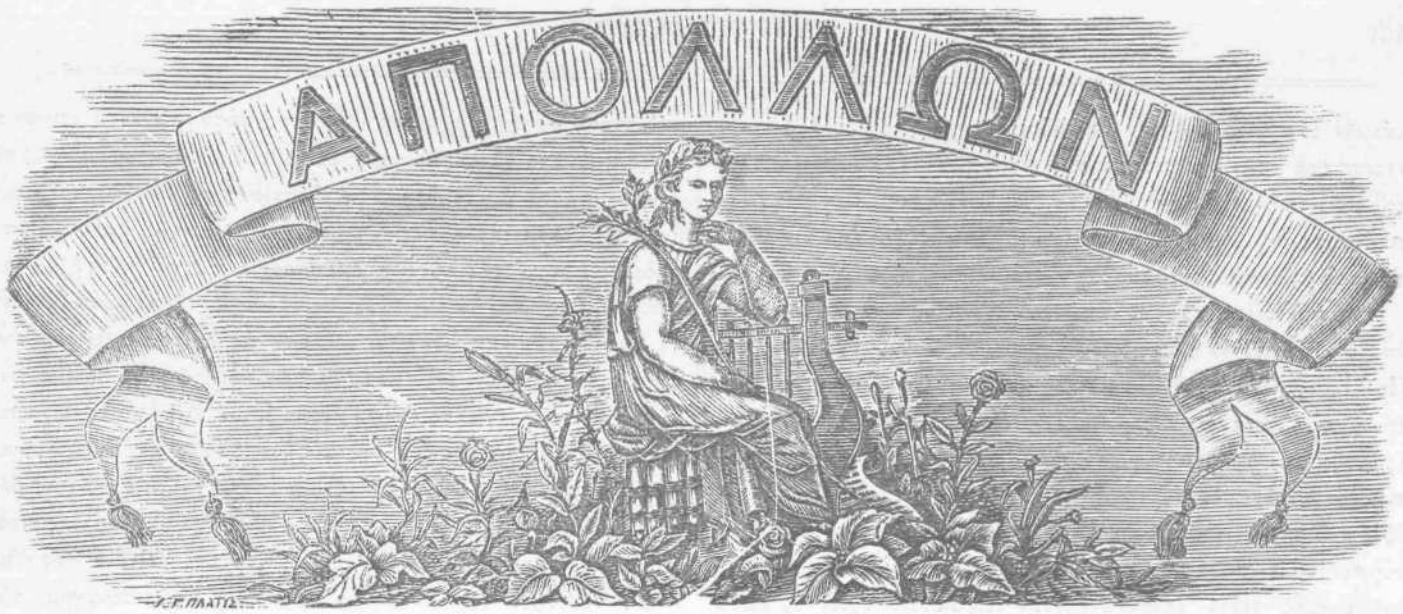

ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'.
ΑΡΙΘ. 30

Ἐν Πειραιεῖ Ὀκτώβριος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ
Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΙΔΕΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΝ ΤΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΤΑΛΟΝ LUIGI FERRI

ΥΠΟ

Δ. ΠΕΤΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Διδάκτ. τὰ Νομικὰ

Α'.

Ἡ πολιτεία τοῦ Πλάτωνος ἐστὶν ἔργον εὐτόλμου μεταρρυθμιστοῦ, ἡ δ' ὑπ' αὐτοῦ διαγραφομένη μεταρρύθμισις ἐστὶ πλήρης. Περιλαμβάνει τὸ ἄτομον καὶ τὴν πολιτείαν, τὴν ἀγωγήν, τὴν θρησκείαν, τὴν οἰκογένειαν, τὴν ἰδιοκτησίαν, τὴν κυβέρνησιν· ἐστὶ μεταρρύθμισις πολιτική τε καὶ ἠθική, παιδαγωγική, θρησκευτική καὶ κοινωνική. Ὅπως κατανοήσωμεν τοὺς λόγους καὶ εἰςδύσωμεν εἰς τὸ πνεῦμα αὐτῆς, δέον ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν ἀχαλίνωτον αὐτῶν δημοκρατίαν, εἰς τὸ βασίλειον γένος, ἐξ οὗ κατήγετο ὁ Πλάτων καὶ τὸ ὁποῖον ἐγενεαλογεῖτο ἀπὸ τοῦ ἥρως Κόδρου, δέον ν' ἀναμνησθῶμεν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Σωκράτους καὶ τῶν χρόνων καθ' οὓς καὶ οὗτος καὶ ἐκεῖνος ἐβίωσαν, ἐμελέτησαν καὶ ἐδίδαξαν, χρόνων ἐνδόξων ἅμα καὶ δυστυχῶν, καθ' οὓς ὁ φιλοσοφῶν, παραβάλλων τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὴν παρελθοῦσαν, εὕρισκεν ἄφθονον ὕλην πρὸς πικρὰς σκέψεις ἀναμίκτους μετὰ τῆς μᾶλλον εὐλόγου εὐαρεστήσεως. Διότι ἐνῷ τὰ γράμματα καὶ αἱ τέχναι εἶχον διὰ τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Ἀπελλοῦ, διὰ τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Σοφοκλέους, διὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἡροδότου καὶ τῆς εὐφραδείας τοῦ Περικλέους, ἀναχθῆ εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τοῦ καλοῦ, ἐν τῇ πολιτικῇ διατάξει αἱ τύχαι τῆς πατρίδος ἐτρέποντο πρὸς παρακμὴν προφανῆ. Δὲν ἦσαν πλέον οἱ χρόνοι καθ' οὓς οἱ Ἕλληνες, προσβαλλόμενοι ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἤντλουν ἐν τῇ ἀγάπῃ τῆς πατρίδος, ἐν τῷ κοινῷ συμφέροντι, ἀρετὴν ἱκανὴν πρὸς τὸ θριαμβεῦσαι κατὰ τῶν ἀπειροπληθῶν δυνάμεων τῶν ἐπιδρομέων. Πόλεμος ἀδελφοκτόνος, ὁ Πελοποννησιακός, εἶχεν ἐκραγῆ μεταξὺ τῶν δύο ἐπιφανεστάτων ἑλληνίδων πόλεων, τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ διήρει τὰς ἄλλας εἰς δύω ἐχθρικὰ στρατόπεδα. Δὲν προὔκειτο πλέον περὶ τῆς ἰδίας ἀνεξαρτησίας, ἀλλὰ περὶ τῆς καθυποταξέως τῶν γειτόνων. Τὴν δεξιὰν καὶ ἐπιβλητικὴν κυβέρνησιν τοῦ Περικλέους, τὴν εὐγλωττίαν δι' ἧς ἐχαλιναγώγει τὴν ἀκολασίαν δημοκρατίας ὑπ' αὐτοῦ τούτου ὑπερμέτρως εὐρυνθείσης, εἶχον διαδεχθῆ αἱ ἐπιδείξεις τῶν δημαγωγῶν καὶ βίος πολιτικὸς μᾶλλον παρεμφερὴς πρὸς ἀναρχίαν ἢ συνᾴδων πρὸς τὸ τέλος τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Ἡ ἐπιρροὴ τῶν σοφιστῶν, αἰτία ἅμα καὶ ἀποτέλεσμα τῆς αὐξηθείσης παρεκτροπῆς τῆς τέχνης τοῦ λόγου, εἶχε μὲν ἐρρωμένως καταπολεμηθῆ ὑπὸ τοῦ Σωκράτους, ἀλλ' ὑφίστατο ἔτι καὶ συνεδυάζετο πρὸς τὴν ἐνέργειαν τῶν δημαγωγῶν τῶν παραπλανώντων τὰ πλήθη καὶ ἡγουμένων κυβερνήσεως ὁποίαν θὰ προσηγόρευέ τις σήμερον χυδαϊστὶ *ἀγοραίαν*.

Ἂς προσθέσωμεν τέλος, ὅτι ἡ φυσικὴ κίνησις τῆς ἰδιοκτησίας καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας, ἀκμαζουσῶν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ πόλει τῶν Ἀθηνῶν, εἶχον ὑπερμέτρως ἐπαυξήσει τὴν ἀντίθεσιν πλουσίων καὶ πενήτων καὶ παραγάγῃ ἐν ταῖς τάξεσι τῶν πολιτῶν ἀνταγωνισμόν, καθ' οὗ οὐδὲν ἴσχυον οὔτε ἡ πειθαρχία τοῦ ἀρχαίου παιδαγωγικοῦ συστήματος, ἤδη παρημελημένου, οὔτε ἡ θρησκεία δημώδης καταστᾶσα, μετὰ τῶν μύθων της, πολὺ ἐλαττουμένη τῶν ἀξιώσεων ἐκπαιδεύσεως λίαν ἤδη ἀφεστηκυίας τῶν ἀγαθῶν

καιρῶν τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου, καὶ τότε θέλομεν εὐγερέστατα κατανοήσει ὁπόσον κατέπληττε τὸ ὀνειροπόλον καὶ ποιητικὸν πνεῦμα τοῦ Πλάτωνος ἡ ἀντίθεσις τῆς πραγματικότητος τοῦ συγχρόνου πολιτικοῦ βίου πρὸς τὴν διάληψιν πολιτείας δικαίας καὶ εὐπραγούσης.

Τῆς πολιτείας ταύτης ἤτοι τοῦ ἰδανικοῦ τούτου ἄστεος ἡ ὑποτύπωσις ἐστὶν ὁ σκοπὸς ὃν προτίθεται ὁ συγγραφεὺς τῆς Πολιτείας. Σύγχρονοι κριτικοὶ ὁρίζουσι τὸν χρόνον καθ' ὃν συνεγράφη τριάκοντα περίπου ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους, καὶ ὁ ὁρισμὸς οὗτος συνᾴδει πρὸς τὸ φρόνημα πάντων ὅσοι διορῶσιν ἐν τῷ ἔργῳ τὴν ὡριμότητα καὶ τὸ ἄκρον ὕψος τοῦ πλατωνικοῦ πνεύματος, τὰ δὲ λεγόμενα ἐν τοῖς διαλόγοις ἐν οἷς ἀναπτύσσεται, ἐπιρρωνύουσι τὴν γνώμην ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἶχεν ἐπισκεφθῆ τὴν Αἴγυπτον, ἔγνω τὸ κατὰ βίους πολίτευμα, καὶ ἔτι διὰ τῶν ἐν Σικελίᾳ καὶ τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ περιηγήσεών του κατέμαθε τοὺς θεσμοὺς καὶ τὰ ἤθη τῶν λαῶν. Ἀλλὰ σπεύσωμεν νὰ ἴδωμεν τὴν θεμελιώδη ἔννοιαν τῆς πολιτείας.

Β'.

Ἡ δικαιοσύνη, θεωρουμένη ἐν τῇ ἰδιότητι αὐτῆς, ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὡς τῷ ὑποκειμένῳ αὐτῆς, ἐν τοῖς παιδαγωγικοῖς κανόσιν τοῖς ἐξ αὐτῆς πηγάζουσιν, ἐν τῇ συναφείᾳ αὐτῆς πρὸς τοὺς πολιτικοὺς θεσμοὺς καὶ τὰς θρησκευτικὰς ἰδέας, τοῦτο ἐστὶ τὸ κέντρον περὶ ὃ στρέφονται πάντα τὰ μέρη τῆς συγγραφῆς ἤτις καλεῖται περὶ *Πολιτείας*.

Ὅπως μάθωμεν τί ἐστιν ἡ δικαιοσύνη, λέγει ὁ Πλάτων, δυνάμεθα ν' ἀνοίξωμεν δύω βιβλία, ὧν τὸ μὲν γέγραπται γράμμασι μεγάλοις, τὸ δὲ γράμμασι μικροῖς, δηλονότι τὸ βιβλίον τῆς κοινωνίας καὶ τὸ τοῦ ἀτόμου. Ἡ δικαιοσύνη κρατεῖ ἐν ἀμφοτέροις ὅταν ἕκαστον τῶν μερῶν, ἐξ ὧν συντέθειται, ἐπιτελῇ τὴν ἰδίαν λειτουργίαν, ὅταν ἑκάστη λειτουργία ἐπιτυγχάνῃ τοῦ ἰδίου τέλους, καὶ πᾶσαι συντελῶσι πρὸς ἐπίτευξιν τελικοῦ τινος καὶ ἐνιαίου σκοποῦ. Τάξις ἐν τοῖς στοιχείοις, ἁρμονία καὶ ἑνότης ἐν τῷ συνόλῳ, οὕτως ὥστε τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν νὰ πραγματοποιῶνται καὶ νὰ διαμείβωνται πρὸς ἄλληλα ἔν τε τῷ κατ' ἄτομον βίῳ καὶ ἐν τῷ κοινῷ, τοιοῦτόν ἐστι τὸ κριτήριον, τοιός δε ὁ ἀφῃρημένος καὶ γενικὸς χαρακτὴρ τῆς δικαιοσύνης. Αὕτη ἐξήρτηται ἀπὸ τούτων τῶν ὅρων· ἀναγάγετε αὐτοὺς εἰς τὸν ὕπατον βαθμὸν καὶ ἔξετε τελείαν τὴν δικαιοσύνην, θέλετε οὕτω πραγματώσει τὸν ἰδανικὸν αὐτῆς τύπον ἔν τε τῷ ἀτόμῳ καὶ ἐν τῷ κοινωνικῷ σώματι.

Ἀλλ' εἴτε τυγχάνει τελεία, εἴτε μή, πᾶς τις γινώσκει τίνες εἰσὶν αἱ ἀπαραίτητοι λειτουργίαι πάσης κοινωνίας.

Δεῖται αὕτη τροφῶν καὶ πόρων ὑλικῶν ὅπως ζήσῃ—ὅπλων ὅπως ἀμύνηται, κυβερνήσεως ὅπως διατελέσῃ συντεταγμένη καὶ βαδίσῃ πρὸς τὸν προορισμόν της. Ἡ κοινωνία, ἧς ὁ Πλάτων ὑποτυποῖ τὴν ἰδέαν, ἕξει λοιπὸν γεωργοὺς καὶ τεχνίτας ἐργαζομένους ὑπὲρ αὐτῆς, πολεμιστὰς φρουροῦντας καὶ προασπίζοντας αὐτήν, ἄρχοντας ἰθύνοντας αὐτήν. Ἐὰν ἡ κοινωνία αὕτη ἠδύνατο νὰ συγκροτηθῇ ἐξ ἀνθρώπων ἀρκουμένων εἰς τὸ ἀναγκαῖον, νὰ διατελέσῃ δ' ἀλλοτρία πρὸς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὰς συνεπείας αὐτῆς, ἐὰν αἱ χρεῖαι αὐτῆς ἐκανονίζοντο πρὸς τὸ μέτρον τῆς φύσεως, ἕκαστος θὰ ἤδετο ἐπὶ τῇ καταστάσει αὐτοῦ καὶ θὰ συνετέλει εἰς τὸ καταστῆσαι αὐτὴν ἰθεῖάν τε καὶ εὐδαίμονα. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη κατάστασις ἀγνότητος, ὡς ὁ χρυσοῦς αἰών, ἐστὶ πλάσμα τῶν ποιητῶν. Ἡ πορεία τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων οὐχ οὕτως ἐστὶν ἁπλῆ. Εἰσχωρησάσης τῆς πολυτελείας διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς τῶν συναλλαγῶν ἀναπτύξεως, ἐπέρχεται ἡ ἀντίθεσις τῶν συμφερόντων, φύεται ἡ σύγκρουσις τῆς ἐσχάτης ἐνδείας πρὸς τὸν μέγαν πλοῦτον, αἱ ἐπιθυμίαι ἐξάπτονται καὶ διὰ τῆς ἠθικῆς ἐκδιαιτήσεως τῶν ἀτόμων καὶ τῆς τῶν λειτουργιῶν αὐτῶν διαταράξεως τὸ κοινωνικὸν σῶμα νοσεῖ καὶ διαφθείρεται. Ἂς ἀποκαταστήσωμεν λοιπὸν τὸ μέτρον, ἂς καταστήσωμεν ἀδύνατον πᾶσαν ὑπερβολὴν κατά τε τὰ μέρη καὶ κατὰ τὸ ὅλον, ἂς παραγάγωμεν τελείαν τινὰ τάξιν ἔν τε τῷ ἀτόμῳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ, καὶ θέλομεν ἴδῃ ἀπαστράπτουσαν τὴν δικαιοσύνην ἐν ταύτῃ τε καὶ ἐν ἐκείνῳ.

Πρὸς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ἀποτελέσματος τούτου, καὶ ὅπως ἡ ἁρμονία ᾖ ἐντελής, ἀνάγκη οὐ μόνον ν' ἄρχῃ μὲν ἡ ἠθική, νὰ διατελῇ δὲ ὑπήκοος ἡ πολιτική, ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτὸς τύπος ἀρετῆς ν' ἀληθεύῃ ἔν τε τῷ πολίτῃ καὶ ἐν τῷ κράτει, ἡ κοινωνικὴ ἠθικὴ καὶ ἡ κατ' ἄτομον νὰ μὴ διαφέρωσιν, αὕτη δὲ ἡ ταὐτότης ἐρείδεται, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἐπ' αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς τῶν δυνάμεων αὐτοῦ διατάξεως, ἐπειδή, ὡς αὐτῷ δοκεῖ, ἕκαστον τῶν τριῶν γενῶν, τοῦ χρυσοῦ, τοῦ ἀργύρου καὶ τοῦ χαλκοῦ, ὡς τὰ ἀποκαλεῖ, ἤτοι τῶν ἀρχόντων ἢ φυλάκων, τῶν πολεμιστῶν ἢ ἐπικούρων, καὶ τῶν τεχνιτῶν ἢ δημιουργῶν, παρίστησι καὶ ἀσκεῖ ἰδίαν τινὰ ἀνθρωπίνην δύναμιν καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς. Ἐν μὲν τῷ δημῴδει γένει ἐπικρατεῖ τὸ αἰσθητικὸν καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν μετὰ τῶν παθῶν τῶν ἀφορώντων εἰς τὰς ἀμέσους χρείας τοῦ βίου, ἐν δὲ τῷ γένει τῶν πολεμιστῶν τὸ θυμοειδὲς μετὰ τοῦ θάρρους καὶ τῶν γενναίων ὁρμῶν τῆς καρδίας, καὶ ἐν τῷ κυβερνῶντι γένει, ἤτοι τῷ τῶν ἀρχόντων, ὁ λόγος καὶ αἱ ὑψηλαὶ ἐνέργειαι τοῦ νοῦ, εἰσὶ δὲ ἅμα τρεῖς ἀρεταὶ ἀνάλογοι πρὸς τὰς δυναμεις ταύτας, ἤτοι ἡ ἐγκράτεια, ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ φρόνησις. Τούτων οὕτως ἐχόντων, προσπαθήσατε ὥστε εἰς πᾶσαν λειτουργίαν νὰ ἐνυπάρχῃ ἰδιάζουσα ἀρετὴ κατὰ τὸν ὕπατον βαθμόν, καὶ τότε ἑκάστη τάξις πολιτῶν θέλει συμμορφοῦσθαι ὡς οἷόν τε πρὸς τὸ οἰκεῖον ὑπόδειγμα. Ὁ μὲν λαὸς ἔσται νηφάλιος, οἱ δὲ πολεμισταὶ ἀνδρεῖοι, καὶοἱ ἄρχοντες τοῦ κράτους συνετοί, οὕτω δὲ συνηνωμένων πασῶν τῶν ἀρετῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, αὕτη ἔσται σύμμορφος πρὸς τὸ καθῆκον, τουτέστι δικαία. Ἡ δικαιοσύνη οὐκ ἔστι λοιπὸν ἰδία τις ἀρετή, ἀλλὰ τὸ παραγόμενον καὶ ὁ κοινὸς ὅρος πασῶν· ἔστιν αὕτη ἡ ἁρμονία καὶ ἡ ἑνότης αὐτῶν καὶ οὐκ ἔστι δυνατὸν ἡ κατὰ δύω διαφόρους τρόπους πραγμάτωσις αὐτῆς ἐν τῷ κράτει καὶ ἐν τῷ

ἀτόμῳ. Τὰ αὐτὰ στοιχεῖα εὕρηνται ἔν τε τῇ μεγάλῃ καὶ τῇ μικρᾷ πολιτείᾳ· ἔν τε τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἄρχει μὲν ὁ λόγος, ὑπερμαχεῖ δ' αὐτοῦ ἡ καρδία, ἡ δ' ἐπιθυμία καὶ ἡ αἴσθησις ταράττονται καὶ ἀγωνιῶσι πρὸς πλήρωσιν τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν· ἔν τε τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἡ τάξις καθίσταται διὰ τῆς ἀρετῆς, τελεῖται δὲ τὸ καθῆκον ἐπ' ἀγαθῷ γε ἑκάστου μέρους. Ἐὰν ὁ μὲν λόγος σωφρονῇ, ἡ δὲ καρδία ᾖ γενναία, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐγκρατεύηται, ὁ ἄνθρωπος εὐτακτεῖ καὶ ἐστὶ δίκαιος· ἐὰν δ' ἡ πλάνη εἰσδύσῃ εἰς τὴν διάνοιαν, ἐὰν ἡ καρδία ἐκτρέπηται καὶ παύσῃ τῆς πρὸς τὸν λόγον φιλίας, ἐὰν τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐπαναστῇ καὶ ἀφηνιάσαν πληροῖ τὴν ψυχὴν στάσεων καὶ θορύβων, αἱ λειτουργίαι διαταράσσονται, ἡ τάξις κατέστραπται καὶ ἡ ψυχὴ τῆς κοινωνίας ἢ τοῦ ἀτόμου ἐστὶν ἄδικος. Ἑκατέρωθι εἰσὶ κυβέρνησις, λαὸς καὶ δύναμις, ἐναρμόνια καὶ ἰσόρροπα ἢ μή, ἱεραρχία ἢ ψευδὴς ἰσότης, ἀρετὴ ἢ ἐλάττωμα, διαίρεσις ἢ ἑνότης.

Γ'.

Ἀλλὰ διὰ τίνων μέσων θέλει πραγματώσει ὁ Πλάτων τὸ ἰδανικὸν τοῦτο; Κατὰ τίνα τρόπον θέλει ὑπερβάλῃ τὰ προσκόμματα, ἅπερ αἱ ἔμφυτοι ὁρμαὶ καὶ ἡ βούλησις τοῦ ἀτόμου καί, γενικώτερον, αἱ ἀπαιτήσεις τῆς πραγματικότητος παρεμβάλλουσιν εἰς πᾶσαν ἀπόλυτον ἰδέαν;

Ἀπαντῶ· διὰ τῆς φυσικῆς διαθέσεως, διὰ τῆς ἰσχύος τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς παντοδυναμίας τῆς πολιτείας. Εἴδομεν τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν ἣν ἀσπάζεται ὁ Πλάτων καὶ πῶς αὕτη τεθεμελίωται ἐπὶ τῆς εἰς γένη διαιρέσεως τῶν πολιτῶν. Ταύτην δὴ εἰσηγεῖται μὲν ἡ φύσις διὰ τῶν κλίσεων, κυροῖ δὲ ὁ νόμος, καὶ ἀσφαλίζει καὶ διατηρεῖ ἡ ἀγωγή. Οὐδεὶς ἐκλέξει αὐτογνωμόνως τὸ ἴδιον εἶδος βίου. Ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἄχρι τοῦ θανάτου, ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς πράξεσι, θέλει ὁδηγεῖ τὸν πολίτην βούλησις ἐπιτακτικὴ πρὸς ἴδιόν τι τέλος ἀχώριστον ἀπὸ τοῦ κοινοῦ. Πᾶν τὸ ἐμφυον καὶ ὑποτρέφον τὰς ἐγωϊστικὰς ὁρμάς, πᾶν τὸ τὴν καρδίαν ἀπὸ τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης ἀπομακρύνον, ἀπελασθήσεται. Αὐτὰ ταῦτα τὰ αἰσθήματα τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς οἰκογενείας μετασχηματισθήσονται. Ἐνιαία ἀγάπη, ἀγάπη ἄπειρος πρὸς τὴν πατρίδα δέον νὰ βασιλεύῃ ἐν ταῖς καρδίαις, καί, εἰ χρεία, νὰ καταναγκάζῃ καὶ καταπιέζῃ πᾶσαν ἄλλην.

Δὲν θέλομεν ἐνδιατρίψῃ περὶ τὴν τῶν κτήσεων καὶ τῶν γυναικῶν κοινότητα ἣν ἀσπάζεται ὁ Πλάτων, ὅπως ἄρῃ διὰ τοῦ *ἐμοῦ* καὶ τοῦ *σοῦ* πᾶσαν ἀφορμὴν διαστάσεως καὶ ἀνταγωνισμοῦ, ὅπως ἐν τῇ ἰδανικῇ αὐτοῦ πολιτείᾳ ἀληθεύσῃ τὸ πυθαγόρειον «τοῖς φίλοις πάντα κοινά»· ἀρκεῖ ἐν τῷ παρόντι νὰ ἐνδείξωμεν τὸν λόγον, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπιστῆσαι τὸν νοῦν εἰς τὰς σκιὰς ἢ τὰς κηλῖδας τῆς εἰκόνος, στρέψωμεν τὴν προσοχὴν πρὸς τὰς ἀπόψεις, ἐν αἷς διαλάμπουσι τὰ ἐξαίρετα προτερήματα τοῦ ποιητοῦ αὐτῆς.

Ταῦτα ἀναφαίνονται ἐξόχως ἐν ταῖς θεωρίαις αὐτοῦ περὶ ἀγωγῆς καὶ πρωτίστως ἐν τῇ συστάσει τοῦ γένους ὅπερ καλεῖ τὸ τῶν φυλάκων, εἰς ὃ ἀνατίθησι τὴν ἄμυναν τοῦ κράτους καὶ ἐξ οὗ, ἐκλέγων τοὺς κρείττονας, λαμβάνει τοὺς ἡγεμόνας ἢ ὑπερτάτους ἄρχοντας. Ἐνταῦθα τὸ πνεῦμα τοῦ Πλάτωνος συνειδὸς τὰς ἀρχὰς αἵτινες κατέστησαν τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, καὶ ἰδίως τὸν ἀττικόν, ἐνιαῖον ὑπόδειγμα ἀναπτύξεως αἰσθητικῆς, ἐντυποῖ τὴν ἁρμονίαν ἐκείνην ἀσκήσεων καὶ ἕξεων αἵτινες περιλαμβάνουσι τὴν ὅλην ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ πληροῦσι τὸν προορισμόν της. Διὰ τῆς γυμναστικῆς καὶ τῆς μουσικῆς, νοουμένης ὡς τοῦ συνόλου τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν τῶν ἐχουσῶν ἀναφορὰν πρὸς τὴν συμμετρίαν καὶ τὸ ὡραῖον, θέλουσι διαπλασθῇ τό τε σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ τῶν πολεμιστῶν ἢ ἐπικούρων τῆς κατὰ Πλάτωνα πολιτείας, καὶ οἱ ὑπερέχοντες, οἱ μέλλοντες ποτὲ ν' ἀναλάβωσι τὴν κυβέρνησιν αὐτῆς, θέλουσι καταμάθῃ ἐκ τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐκ τῆς φιλοσοφίας τὴν τάξιν τοῦ σύμπαντος ὅπως ἐφαρμόσωσι τούτου τοὺς γενικοὺς νόμους εἰς τὴν κοινωνίαν, ὅπως κατορθώσωσι νὰ βαδίζῃ αὕτη κατὰ τὴν κανονικότητα τῶν οὐρανίων κινήσεων, κατ' ἀναλογίαν ὁμοίαν πρὸς ἐκείνην ἐξ ἧς πηγάζει ἡ ἁρμονία τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ ἡ εὐρυθμία τῆς κοσμικῆς ζωῆς.

Πρέπει ν' ἀκούσῃ τις τοῦ Πλάτωνος ἀποβλέποντος πρὸς τὸν ὑψηλὸν τοῦτον σκοπὸν καὶ πεποιθότος ἐπὶ τῇ διττῇ δυνάμει τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης πρὸς τὸ ἰθύνειν τὴν ψυχήν, ἐνδιατρίβοντος ἐν τοῖς βιβλίοις 2ῳ καὶ 3ῳ τῆς *Πολιτείας* περὶ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θρησκείας ἐπὶ τὴν διάπλασιν τῆς νεότητος, ἀποκαθαίροντος αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἀνηθίκων μύθων περὶ τῶν θεῶν, ἀπὸ τῆς ἀφηγήσεως τῶν σκανδαλωδῶν αὐτῶν ἐρώτων, τῶν παραδόξων καὶ ἀδίκων αὐτῶν πράξεων! Ἀπαγορεύει αὐστηρῶς πάντα λόγον δυνάμενον ν' ἀλλοιώσῃ ἐν τῷ πνεύματι τῶν πολιτῶν τὴν ἰδέαν τῆς θείας τελειότητος καὶ νὰ μειώσῃ τὸ αἴσθημα σεβασμοῦ καὶ εὐλαβείας τὸ ὀφειλόμενον πρὸς ἐκεῖνον ὅς ἐστιν ἀρχὴ καὶ ἔκδικος τῆς αἰωνίου δικαιοσύνης! Ὁ πόθος τοῦ ἑδραιῶσαι ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν παίδων τὰς πεποιθήσεις τὰς ἀσφαλιζούσας δι' ἤθους χρηστοῦ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος, τοσοῦτος ἐστὶν ἐν αὐτῷ ὥστε τολμᾷ νὰ προσβάλῃ τὸ κῦρος τοῦ Ἡσιόδου καὶ τοῦ Ὁμήρου, τῶν ποιητῶν τούτων θεολόγων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, καί, ἀρκούμενος εἰς ὀλίγους καὶ σεμνοὺς ὕμνους πολεμιστηρίους καὶ θρησκευτικούς, δηλοῖ εἰς τὸν ἀοιδὸν τῆς Ἰλιάδος ὅτι, ἐν τῇ ἑαυτοῦ πόλει οὐκ ἔστι θέσις αὐτῷ, ὑπερεπαινέσας δ' αὐτόν, τὸν παρακαλεῖ ν' ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν. Οὕτως ὁ φιλόσοφος, ὅς ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους περιέβαλε τὴν ἐπιστήμην μορφὴν ποιητικήν, οὕτω φέρεται ἐν τῇ *Πολιτείᾳ* αὐτοῦ πρὸς τὸν μέγιστον τῶν ποιητῶν. Τοσοῦτον φοβεῖται τὸ μόλυσμα τῶν παθῶν ὅπερ ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτῶν τραγικοὶ καὶ ἐπικοὶ ἀπομιμοῦνται, τόσον καταφέρεται τῆς μιμητικῆς τέχνης περιστρεφομένης ἀκολάστως ἐν τῷ αἰσθητικῷ καὶ τῷ φανταστικῷ καὶ ἀπομακρυνούσης τὰς ψυχὰς ἀπὸ τῆς καθαρᾶς ἰδέας τῆς ἠθικότητος, ἢ νοθευούσης διὰ μυθοπλαστίας νοσηρᾶς τὴν καθαρότητα τοῦ ἀληθοῦς ὅπερ μόνον δέον νὰ τὰς διατρέῃ καὶ ἰθύνῃ. Συνῳδὰ πρὸς τὴν διά-

ταξιν τοῦ πυθαγορείου συστήματος καὶ ἡ μουσικὴ τέχνη δέον νὰ συντελῇ εἰς μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος ἐν τῇ κατὰ Πλάτωνα πόλει καὶ διὰ τῆς αἰσθητῆς ἁρμονίας νὰ τὸν ἐπανάγῃ εἰς τὴν πνευματικὴν ἁρμονίαν. Ἐκ τῶν δύω κλιμάκων ἢ ποιοτήτων τόνου ἃς διετήρησεν ὁ τολμηρὸς μεταρρυθμιστής, τῆς δωρικῆς καὶ τῆς φρυγίας, ἡ μὲν θέλει χρησιμεύει πρὸς ἔκφρασιν τῶν ἀρρένωπῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς ἀνδρίας, ἡ δὲ προσαρμοσθήσεται εἰς τὰς εἰρηνικὰς περιπτώσεις τοῦ βίου, εἰς τὴν παραίνεσιν καὶ τὴν παράκλησιν. Εὐγλωττία, ποίησις, ἰχνογραφία, πλαστική, μουσικὴ κυρίως λεγομένη, πᾶσαι αἱ τέχναι καὶ πᾶσα βιομηχανία, δέον νὰ συμβάλλωσιν εἰς τὸ παραγαγεῖν περὶ τοὺς νέους ἀτμόσφαιραν ἐν ᾗ νὰ πνέωσιν, οὕτως εἰπεῖν, πάντοθεν αἱ αὖραι τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ εἰς τὸ ἄγειν εἰς τὴν ἀκοὴν αὐτῶν καὶ τὴν ὄψιν, τούτων τὴν εἰκόνα.

Ἀναμφιβόλως ἡ ὑπεραυστηρὰ αὕτη ἠθική, ἡ ἀποτολμῶσα ν' ἀποστερήσῃ τὴν τέχνην τῆς ἀνεξαρτησίας της, ἀναμιμνήσκει τοὺς σφοδροὺς λόγους περικλεοῦς ἱεροῦ ῥήτορος κατὰ τῶν ἐκ τῆς κωμῳδίας κινδύνων καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις κατὰ τῆς θύραθεν παιδείας.

Ἀλλὰ τίς ἐστιν ὁ παιδαγωγὸς τῆς νεότητος, ὅς τις, συνειδὼς τὴν ἰδίαν εὐθύνην ἐν τῷ δυσχερεστάτῳ ἔργῳ τῆς ἀγωγῆς, καὶ μὴ ἀγνοῶν τοὺς κινδύνους οἵτινες πανταχόθεν ἀπειλοῦσι ταύτης τὴν ἀγαθὴν ἔκβασιν, δὲν αἰσθάνεται ἑαυτοῦ βέποντος πρὸς τὸ παρασχεῖν τῷ Πλάτωνι συγγνώμην ἐπί τισι δόξαις ὑπερβολικαῖς, εἴπωμεν δὴ ἔτι, ἐπί τισιν ἐναργέσι πλάναις ἀπέναντι τοῦ ὑπάτου τέλους τοῦ αὐστηροῦ τούτου ἰδανικοῦ παιδαγωγήσεως; Τίς ὁ πολιτευτής, ὅς τις πεπεισμένος περὶ τῆς ὑπεροχου ἐπιδράσεως τῆς ἠθικότητος εἰς τὸν πολιτικὸν βίον τῶν λαῶν, δὲν ἀσπάζεται τὸν σκοπὸν τοῦ ἀθηναίου φιλοσόφου, νὰ καταστήσῃ, τουτέστιν, ἐναρμονίους, ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ λόγου, τὰς λειτουργίας ἃς ἐν τῷ μεγάλῳ ἔργῳ τῆς μορφώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπιτελοῦσιν ἀπὸ κοινοῦ τά γράμματα, αἱ τέχναι, ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἐπιστήμη;

Δ'.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὀφείλουσι κατὰ τὸν Πλάτωνα, νὰ ἐργασθῶσιν, ἐν τοῖς δημοσίοις ἀξιώμασιν, ἐκεῖνοι ἐκ τῶν πολιτῶν οὓς αἱ ἀρεταὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας ἄγουσιν εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους, καὶ οἵτινες εἰσὶ προωρισμένοι νὰ ὦσι τούτου ὁ ζῶν καὶ δρῶν λόγος — Ἀλλὰ τίνες εἰσὶν ἐπὶ τέλει οἱ ἄρχοντες οὗτοι τῆς Πλατωνικῆς πολιτείας, ὁποῖοι δέον νὰ ὦσι; —Πᾶς τις ἤδη γινώσκει τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Πλάτωνος «ὅτι οἱ λαοὶ τότε μόνον εὐδαιμονήσουσιν ὅταν οἱ βασιλεῖς καταστῶσι φιλόσοφοι ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεῖς» «Ἐὰν μή, ἦν δ' ἐγώ, ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν ταῖς »πόλεσιν, ἢ οἱ βασιλεῖς τανῦν λεγόμενοι καὶ δυνάσται φι»λοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς καὶ τοῦτο εἰς ταὐτὸ »συμπέσῃ δύναμίς τε πολιτικὴ καὶ φιλοσοφία, οὐκ ἐστὶ κα»κῶν παῦλα ταῖς πόλεσι, δοκῶ δὲ οὐδὲ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει» καὶ τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο εὕρηται ἔργῳ ἐκπεφρασμένον ἐν τῇ Πολιτείᾳ. Ἀλλ' ἐνδιατρίψωμεν μικρὸν περὶ αὐτὸ καὶ περὶ τὸ ἄλλο ἔτι ὅπερ ἀποδίδοται ὡσαύτως εἰς τὸν μαθητὴν τοῦ Σωκράτους καὶ συνδυάζεται μετὰ τοῦ πρώτου, ὅτι τουτέστιν ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ὁ θεωρητικὸς βίος.

Προσήκει ἐνταῦθα νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι τὰ δόγματα τῶν ἐξόχων συγγραφέων καὶ ἰδίως τῶν φιλοσόφων, ἀπεσπασμένα τοῦ ὀργανικοῦ συνόλου ἐν ᾧ εἰσι συνηρμολογημένα, ἐν ᾧ ἢ ἔχουσιν ἐναρμονίως ἢ τοὐλάχιστον συγκεράννυνται καὶ συμπληροῦνται, παρίστανται ἀναγκαίως μᾶλλον ἀπέχοντα τοῦ ἀληθοῦς καὶ μᾶλλον ἰδιότροπα ἢ ὅσον ἀληθῶς εἰσι, θεωρούμενα ἐκ τῆς ὀρθῆς ἀπόψεως, καὶ τοῦτο συμβαίνει καὶ ὡς πρὸς τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος. Ὁ Πλάτων δὲν καλεῖ οὔτε τοὺς ἡγεμόνας, οὔτε τοὺς ὑπηκόους εἰς ἀργὴν θεωρίαν, ἀλλ' εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀληθειῶν ἀφ' ὧν ἤρτηται ἡ κυβέρνησις τοῦ τε κατ' ἰδίαν καὶ τοῦ συλλήβδην βίου. Τοῦτο μόνον μέλει αὐτῷ, νὰ βασιλεύῃ ἐπὶ τῶν διανοιῶν ἡ ἀλήθεια ὅπως ἡ δικαιοσύνη δεσπόζῃ τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἠθῶν. Τούτου δὴ ἕνεκα καὶ οὐχὶ δι' ἄλλον τινὰ λόγον, ἐστὶν ἐχθρὸς ἀδιάλλακτος τῶν ἀτάκτων δημοκρατιῶν καὶ καθόλου παντὸς εἴδους πολιτείας ἐν ᾧ ἡ παιδεία καὶ ἡ ἀρετὴ ἀπομακρύνονται τῆς ἰθύνσεως τῶν δημοσίων διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς φθονερᾶς μετριότητος, τῶν φατριαστικῶν παθῶν καὶ τῆς φιλαρχίας συνομοσασῶν, ὡς εἰπεῖν, κατὰ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ.

Ὁ εἰσδύων εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ Πλάτωνος, ἐκπεφρασμένον σαφῶς ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, δὲν δύναται ν'ἀμφιβάλλῃ ὅτι ἀπεδέχετο τὴν ἔννοιαν ἣν ὁ Δάντης ἐξέφραζε περὶ τῆς φιλοσοφίας ὅτε, μεταλλάσσων ταύτης τὸν ἀρχαῖον πυθαγόρειον ὁρισμόν, τὴν ἀπεκάλει ἐν τῷ Συμποσίῳ «amoroso uso di sapienza» «ἐνθουσιώδη ἄσκησιν σοφίας,» σημαίνων ἐμφανῶς διὰ τῶν ὅρων τούτων ὅ,τι αὕτη δέον νὰ ᾖ πρακτικὴ καὶ ἐνεργός. Τοιόνδε ἐστὶ τὸ φιλοσοφικὸν πνεῦμα ἐν ᾧ αὐτὸς οὗτος ὁ Δάντης διαμορφόνει τὴν τελείαν κυβέρνησιν τῶν λαῶν ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ De Monarchia καὶ τοιοῦτο ὡσαύτως ἐστὶ τὸ τῶν σοφῶν οὓς ὁ Πλάτων τάττει ἄρχοντας τῆς αὐτοῦ πολιτείας. Οἱ ἄρχοντες ἐν αὐτῇ δρῶσιν ὡς οἱ πολεμισταὶ καὶ οἱ τεχνῖται οἱ *ἐπίκουροι* καὶ οἱ *δημιουργοί*. Πᾶσαι αἱ τάξεις, ὡς πάντα τὰ ἄτομα, δρῶσι πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ ἰδίου καθήκοντος, ἀγόμεναι ὑπὸ τῆς ἑνιαίας ἰδέας τῆς δικαιοσύνης. Ἐν τῇ ἰδανικῇ Πλατωνικῇ πολιτείᾳ οὐκ ἔστι τόπος τῇ ἀργίᾳ, τὸ πᾶν ἐστιν ἐργασία, κίνησις καὶ ζωή· πολλοῦ δεῖ ἵνα ἡ κοινωνικὴ αὕτη *ἀτοπία*[1] δύνηται νὰ παραβληθῇ πρὸς κοινόβιον θεωρητικῶν καὶ μοναστῶν!

1) Πολιτεία ἧς οὐ τόπος ἐστί· μετὰ τὴν πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος διασημοτάτη ἐστὶν ἡ τοῦ ἄγγλου καγγελαρίου Θωμᾶ Μόρου (Thomas Morus), ἡ ἐπικληθεῖσα ἀτοπία ἐξ ἧς προσέλαβον τὴν ἐπίκλησιν ταύτην καὶ ἅπαντα τὰ παραπλήσια πολιτεύματα=χώρα ἀνύπαρκτος, ὑποθετική, πολιτευομένη κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Morus, ἰδανική, φανταστική πολιτεία—ἄλλως εὐτοπία καὶ οὐτοπία. Καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Θωμᾶ Μόρου καθιεροῦται μὲν ἡ κοινοκτημοσύνη ἤτοι ἡ αὐθαίρετος καὶ δεσποτικὴ ἐπέμβασις τῆς πολιτείας εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ἰδιωτικῆς ἐνεργείας, ἀλλ' ὁ Μόρος ὑπὸ τὴν σωτήριον ἐπιῤῥοὴν τῶν ἁγνῶν καὶ φιλελευθέρων τοῦ χριστιανισμοῦ δογμάτων δὲν παραδέχεται ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ οὔτε τὴν κοινότητα τῶν γυναικῶν, οὔτε τὴν εἰς γένη φύσει προνομιοῦχα φυλάκων, ἐπικούρων καὶ δημιουργῶν διαίρεσιν κατὰ τὸν Ἀθηναῖον φιλόσοφον. Καίπερ ὅμως ἀπελαύνων ἀπὸ τῆς πολιτείας του θεσμοὺς προδήλως ἀντιβαίνοντας εἰς τὰ ἠθικὰ τοῦ χριστιανισμοῦ δόγματα, παραδέχεται, καί τοι περιωρισμένον, τὸν μυσαρώτατον θεσμὸν τῶν ἀρχαίων — τὴν δουλείαν.

Ὅ,τι ἀποκρούει ὁ Πλάτων δὲν εἶνε ἡ δρᾶσις καὶ ὁ πολιτικὸς βίος, ἀλλ' ἡ παραφωνία τούτου, ἀλλὰ τὸ εὐμετάβολον τῶν πολιτικῶν τάξεων καὶ ἡ περιπλοκὴ καὶ ἡ πληθὺς τῶν νόμων! Ἀθλία, ἀναφωνεῖ, ἡ πόλις ἐκείνη εἰς ἣν δὲν ἀρκοῦσιν ὀλίγοι νόμοι συντεταγμένοι κατὰ ἀρχὰς γονίμους, ἥτις δεῖται ἀπείρων κανονισμῶν καὶ λεπτομερῶν καὶ συνεχῶν νομικῶν διατάξεων. Εἰσὶ φάρμακα μὴ θεραπεύοντα τὸ κακὸν ὑφ' οὗ κατατρύχεται· ἐστὶν αὕτη ἐλλιπὴς τῆς ἐννοίας καὶ τῆς ἕξεως τοῦ ὀρθοῦ καὶ δικαίου, καὶ μέχρις οὗ ἀναπλασθῇ διὰ καινῆς ἀγωγῆς, τὰ ἐλαττώματα αὐτῆς θέλουσιν ἀναγεννᾶσθαι ὡς αἱ κεφαλαὶ τῆς ὕδρας.

Λόγοι ἄξιοι βαθείας μελέτης ἀναμιμνήσκοντες ἐκείνους τοῦ ἄρτι μνημονευθέντος μεγάλου ἰταλοῦ, ἐπειδὴ ἐμπνεόμεναι ὑπὸ τῆς αὐτῆς φιλοπατρίας, αἱ ἔξοχοι διάνοιαι ἐν παντὶ χρόνῳ ὁμοφωνοῦσι πρὸς τὸ στιγματίζειν τὰς κακίας τῶν λαῶν καὶ ἀνακαλεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν ἠθικὴν τάξιν. Οἱ στίχοι ἐν οἷς ὁ θεῖος ποιητὴς ἀπέτεινε δικαίας μομφὰς πρὸς τὸ ἀλλοπρόσαλλον καὶ ἀλλόκοτον πνεῦμα τῆς Φλωρεντίας οὐκ ἔχουσιν ἔννοιαν διάφορον τοῦ σαφοῦς ὑπαινιγμοῦ ὃν ὁ θεῖος φιλόσοφος ποιεῖται κατὰ τῆς ἐνόχου κουφότητος τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας.

Ἤδη δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν τὸν πολιτικὸν χαρακτῆρα τῆς Πολιτείας τοῦ Πλάτωνος.

Τὸ εἶδος τοῦ κατ' αὐτὸν πολιτεύματος ἐστὶν ἡ ἀριστοκρατία, οὐχὶ ἡ τοῦ γένους ἢ τοῦ πλούτου, ἀλλ ἡ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς παιδείας, ἀριστοκρατία περιωρισμένη διότι ὀλίγοι, κατὰ τὸν Πλάτωνα, δύνανται νὰ ὦσιν οἱ καθ' ὕπατον βαθμὸν λαχόντες τῆς θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς ἀρετῆς τῆς ἀναγκαίας πρὸς τὸ καθοδηγεῖν τὴν πολιτείαν πρὸς τὸν ἀληθῆ αὐτῆς προορισμόν. Καὶ ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν λαλεῖ περὶ τοῦ δικαιοτάτου βασιλέως, θεωρῶν αὐτὸν ὡς τὸν κράτιστον ἐν ἀνθρώποις, ἐννοεῖ τις ὅτι, ὡς ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἀριστοτέλης, θὰ ἠσπάζετο τὸ μοναρχικὸν σχῆμα, εἴποτε εὕρισκε συνηνωμένας ἐν ἑνὶ μόνῳ ἀνθρώπῳ τὰς ἐξόχους ἀρετὰς ὧν ἐστι χρεία πρὸς κυβέρνησιν τελείαν.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΠΕΡΙ

τῆς ἐν τῇ Λακωνικῇ ἀρχαίας πόλεως «*Γερηνίας*» καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν, ἰδίᾳ δὲ τῆς πρό τινος ἀνακαλυφθείσης «*Βουστροφικῆς*» ἐπιγραφῆς, καὶ νῦν τὸ πρῶτον ἐκδιδομένης, ὡς καὶ τῶν νεωστὶ ἀνακαλυφθέντων ἐνταῦθα ἐρειπίων τοῦ Ἀσκληπιείου.

ὑπὸ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΕΤΡΙΔΟΥ

Ἠπειρώτου Σχολάρχου νῦν ἐν «Κάμπῳ» Ἀθίας.

(Συνέχεια ἴδε προηγ. ἀρ. Ἀπόλ.).

§ θ'. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἑπομένοις φαίνεται ὁ Στράβων δισσακτικῶς ἀποφαινόμενος «Τὴν δὲ Ἰρὴν κατὰ τὸ ὅρος δει»κνύουσι τὸ κατὰ τὴν Μεγαλόπολιν τῆς Ἀρκαδίας ὡς ἐπὶ »τὴν Ἀνδανίαν ἰόντι, ἣν ἔφαμεν Οἰχαλίαν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ »κεκλῆσθαι· οἱ δὲ τὴν Μεσσόλαν οὕτω καλεῖσθαί φασι, κα»θήκουσαν εἰς τὸν μεταξὺ κόλπον τοῦ Ταϋγέτου καὶ τῆς »Μεσσηνίας»[1] κλ. Τὸ ἀβάσιμον τῆς φρασεολογίας ταύτης συνιδὼν βεβαίως ὁ Παυσανίας, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον πρὸς τὸ θετικὸν μέρος ἀποκλίνων τῶν ἐρευνῶν ὁριστικῶς ἀποφαίνεται περὶ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος πόλεων, καὶ δὴ καὶ περὶ τῆς Ἰρῆς λέγων τάδε· «Ἔστιν ἐφ' ἡμῶν ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ, *τῆς Νάπης* »*τῆς Χοιρείου* στάδια κ'. μάλιστα ἀπέχουσα, Ἀβία, ἐπὶ θα»λάσσῃ, πόλις. Ταύτην Ἰρὴν καλεῖσθαι πάλαι, καὶ τῶν ἑπτά »φασιν εἶναι πόλεων, ἃς Ἀχιλλεῖ πεποίηκεν Ὅμηρος Ἀγα»μέμνονα ὑπισχνούμενον. Ὕλλου δὲ καὶ Δωριέων μάχῃ κρα»τηθέντων ὑπὸ Ἀχαιῶν, ἐνταῦθα Ἀβίαν, Γλήνου τοῦ Ἡρα»κλέους τροφόν, ἀποχωρῆσαι λέγουσιν εἰς τὴν Ἰρὴν[2] καὶ οἰκῆ»σαί τε αὐτόθι καὶ Ἡρακλέους Ἱερὸν ἱδρύσασθαι, καὶ οἱ διὰ »ταὐτὰ ὕστερον Κρεσφόντην ἄλλα τε γέρα νεῖμαι, καὶ τῇ »πόλει μεταθέσθαι τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς Ἀβίας. Ἡράκλειον δὲ »ἦν αὐτόθι ἐπιφανές, καὶ Ἀσκληπιεῖον»[3]. Καὶ τῷ ὄντι συνεχὴς τῇ Γερηνίᾳ ἐστὶν ἡ τῆς παραλίου Ἀβίας χώρα μόλις μίαν ὥραν ἀπέχουσα τῆς *Ζαρράτας*, καλεῖται δὲ σήμερον κοινῶς *Παληό-χωρα*, τουτέστι *Παλαιὰ χώρα*, ὄνομα, ὑποδεικνύον τὴν ἀρχαίαν θέσιν τῆς Ἀβίας· ἀλλὰ περὶ ταύτης παρακατιοῦσιν ἡμῖν ὁ λόγος ἔσται. Σημειοῦμεν μόνον ἐνταῦθα, ὅτι ὅπως εἰς ἅπαντα τά τε φυσικά, καὶ τὰ κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ πράγματα, καὶ ἐν γένει οὐδὲν ἄνευ αἰτίου γίνεται, οὕτω καὶ εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν ὀνομάτων τῶν πόλεων: οὐ-

(1) Στράβ. ἔνθ' ἀνωτ.

(2) Ἴρην καλεῖ αὐτὴν ὁ Παυσανίας· ὁ δὲ Στράβων Ἰρήν· προὐτίμησα τὸ ὀξυτονούμενον, ὡς προελθὸν ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἐπιθέτου Ἰρή=Ἱερά· ὁ τύπος (forma) τοῦ ὀνόματος ἔστιν Ὁμηρικός.

(3) Παυσαν. ἔνθ' ἀνωτ. Παρατηρητέον ὅμως ἐνταῦθα ὅτι ἄλλο τοῦτο τὸ Ἀσκληπιεῖον καὶ ὅλως διάφορον τοῦ τῆς Γερηνίας, ἧς ἦν λίαν ἐπιφανές, ὡς τὸ Ἡράκλειον ἐν Ἀβίᾳ. Ἀλλὰ καὶ τῶν δύο τούτων σήμερον οὐδ' ἴχνος, ἐρειπίων ἁπαντᾷ ἐν Παληό-χωρᾳ.

δεμία ἐξ αὐτῶν προέρχεται ἄνευ αἰτίου τινός, ὡς ἐν τῇ Ἰρῇ προῆλθεν ἡ μεταβολὴ τοῦ ὀνόματος ἐκ τῆς Ἀβίας, τῆς τροφοῦ τοῦ Ἡρακλείδου Γλήνου κλ. Ἀλλ' ἐν τῇ Ἐνόπῃ πόθεν καὶ πῶς προῆλθεν ἡ μεταβολὴ τῆς ὀνομασίας; Οὐδείς, τό γε νῦν ἔχον, δύναται νὰ εἴπῃ τι ἐναργὲς καὶ ἐπιστημονικόν, οὐδὲ νὰ ὁρίσῃ τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν ἡ μεταβολὴ ἐγένετο αὕτη, ὡς τῆς Ἰρῆς, ἧς φαίνεται ὡρισμένη τῆς μεταβολῆς ἡ ἐποχή: διότι μετὰ τὴν μάχην τῶν Δωριέων καὶ Ἀχαιῶν κατέφυγεν εἰς Ἰρὴν ἡ τροφὸς Ἀβία, ἐξ ἧς ἔπειτα ἡ μετάβασις τοῦ ὀνόματος τῇ πόλει καὶ ἑπομένως ἡ μεταβολή.

§ ι'. Ἐξετάζοντες φυσικῶς τὴν σημασίαν τοῦ ὀνόματος τῆς Ἐνόπης εὑρίσκομεν αὐτὴν κατὰ πάντα σύμφωνον τῇ φυσικῇ τοποθεσίᾳ, ἐν ᾗ ἔκειτο· διότι ὄντως εὐχαριστεῖ τὴν ὄπα ἡ Ζαρνάτα διὰ τὸ ἔξοχον τῆς θέσεως αὐτῆς, καὶ εὐαρέστως διατίθησιν, ὁσάκις ἂν αὕτη παρατηρῇ εἰς τὰ διάφορα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος θέσεις ζωγραφικωτάτας καὶ θελκτικὰς πάνυ, ἔνθεν μὲν τὸν κόλπον τῆς Μεσσηνίας, τὰς Καλάμας αὐτάς, τὴν πεδιάδα καὶ τοὺς διαφόρους λόφους τῆς εὐφόρου χώρας τοῦ Ἀριστομένους, ἐκεῖθεν δὲ διαφόρους κοιλάδας καὶ νάπας τῶν διαφόρων βουνῶν τῆς σειρᾶς τοῦ Ταϋγέτου τὰς φάραγγας, κρημνοὺς καὶ τὰ ὄμοια. Ἐὰν δὲ καταφύγωμεν εἰς τὴν Μυθολογίαν, ὅπως ἀνεύρωμεν Ἐνόπην τινὰ τοῦ Ὁμηρικοῦ κόσμου δοῦσαν τὸ ὄνομα, ὅπως ἡ τροφὸς Ἀβία, τῇ Ἰρῇ, οὐχ εὑρίσκομέν τινα· διότι οὐδὲν πλέον τοῦ ὀνόματος τούτου ἀναφέρει ὁ θεῖος ποιητής. Ἄλλῳ δέ τινι συγγραφεῖ τῶν ἀρχαίων, ὅσον ἐμοὶ γνωστόν, περὶ Ἐνόπης λόγος οὐκ ἔστι· μόνον παρὰ τῇ ποιητρίᾳ Κορίννῃ γίνεται περὶ Ἐνόπης Βοιωτικῆς μνεία ἐν τοῖς δε·

« Ἰώνει δ' εἰρῶων ἀρετάς »
» Χειρωϊάδων (ἀΐδω) »
» κλιὰ γέροντ' ἀϊσομένα »
» Ταναγρίδεσσι λευκοπέπλυς »
» μέγα δ' ἐμῆς γέγασε πόλις »
» λιγουροκωτίλης Ἐνόπης » (1)

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Ἐνόπης, τῆς μετέπειτα Γερηνίας ἐπικληθείσης. Ἀλλὰ πῶς προῆλθε τὸ ὄνομα τοῦτο; Πάντοτε ἀναφύεται εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἐπιστήμονος ἡ ἀπορία αὕτη, καὶ δέον νὰ καταβάλλωμεν προσπαθείας τινάς, ὅπως κατασιγάσωμέν πως τὸ ἀκόρεστον τῆς περιεργίας καὶ πολυπραγμοσύνης αὐτοῦ. Ἡ ἐτυμολογία λοιπὸν τοῦ ὀνόματος ὑποδεικνύει ἀληθῶς, ὅτι τὸ ὄνομα *Γερηνία* παράγεται ἐκ τοῦ μεμαρτυρημένου ὑπὸ τοῦ Στράβωνος[2] ὅρου, τῶν *Γερήνων* προσθέσει τῆς καταλήξεως ΐα εἰς τὴν ῥίζαν αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ τῶν Γερήνων πάλιν πόθεν; Γινώσκομεν ὅτι ὑπάρχουσι πτηνὰ καλούμενα *Γέραροι* καὶ τροπῇ ᾱ εἰς η *Γέρηροι*· ὁποία δὲ ἡ ἐπίδρασις τῶν πτηνῶν τούτων ἐπὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ ὀνόματος, τῆς Ἐνόπης καὶ μάλιστα εἰς [παναρχαίους χρόνους γενομένης, (ἀν ὄντως ἐγένετο αὕτη) οὐδεὶς δύναται νὰ εἴπῃ τι· διότι πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ὁ μελίρρυτος τῆς Πύλου Νέστωρ κατέφυγεν ἐν Γερηνίᾳ ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἐξ οὗ καὶ *Γερήνιος* παρ' Ὁμήρῳ ἐπικαλεῖται, ἀλλὰ συγχρόνως παρ' αὐτῷ ἀπαντᾷ καὶ τὸ ὄνομα τῆς Ἐνόπης, ὡς εἴδομεν, ἐν τῇ σειρᾷ τῶν παραχωρηθεισῶν τῷ Ἀχιλλεῖ πόλεων, ὥστε ἐπὶ Ὁμήρου ἦσαν ἐν χρήσει ἀμφότερα τὰ ὀνόματα καὶ τὸ μὲν τῆς Ἐνόπης, ἐπὶ τῆς πόλεως, τὸ δὲ τῆς Γερηνίας, ἐπὶ τῆς χώρας, ἀπεδίδοτο· ἀλλα, τοῦ χρόνου προϊόντος, ἐξενίκησε τὸ τῆς Γερηνίας καὶ ἔμεινεν ἄχρηστον παρὰ τῷ λαῷ τὸ τῆς Ἐνόπης ἀποκρυσταλωθέν, ὡς λέγουσιν οἱ νεώτεροι Γλωσσολόγοι, ὡς δὲ οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοὶ *ἀπαρχαιωθὲν καὶ ἄρρητον μεῖναι*· οὕτω δὲ συμβιβάζεται καὶ ἡ παρ' Ὁμήρῳ φαινομένη ἀντίθεσις, καὶ εὐκόλως κατανοοῦνται τὰ παρ' αὐτῷ ἀπαντῶντα ὀνόματα, καὶ φυσικώτατα διαλύονται πᾶσαι αἱ ἀπορίαι· διότι ἀνέκαθεν ὠνόμασται ἡ μὲν χώρα, ὡς εἴπομεν, Γερηνία, ἡ δὲ πόλις Ἐνόπη· ὁ χρόνος δ' ἐπήνεγκε τὴν συνωνυμίαν τῆς τε πόλεως καὶ χώρας, περὶ ἧς ποιεῖται μνείαν ὁ Παυσανίας, ὡς εἴδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· ἄρα οὐδεμία μεταβολὴ ἐγένετο ὀνομασίας, ἀλλ' ἀποκρυσταλλωσις τῆς Ἐνόπης, καὶ τοῦτο προέκειτο νὰ ἀποδείξωμεν· ἐν δὲ τῇ Ἰρῇ ἐγένετο πραγματικὴ μεταβολὴ διὰ τὴν τροφὸν Ἀβίαν.

§ ια'. Καιρὸς δὲ ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα: ποῦ κεῖται τὸ λαμπρὸν καὶ ἴσως διὰ τὴν ὡραίαν αὐτοῦ τοποθεσίαν, ἐπικληθὲν *Ῥόδον*; ἔνθα ἔκειτο τὸ ἅγιον ἱερὸν τοῦ Μαχάονος καὶ τὸ μνῆμα *αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην μαρτυρίαν τοῦ σοφοῦ Καισαρέως* ἔχουσαν ὧδε· «ἐνταῦθα ἐν τῇ Γερηνίᾳ Μαχάονος τοῦ »Ἀσκληπιοῦ μνῆμα καὶ Ἱερόν ἐστιν ἅγιον καὶ ἀνθρώποις νόσων »ἰάματα παρὰ τῷ Μαχάονι ἔστιν εὑρέσθαι. Καὶ *Ῥόδον* μὲν »τὸ χωρίον τὸ ἱερὸν ὀνομάζουσιν ἄγαλμα δὲ τοῦ Μαχάονος »χαλκοῦν ἐστιν ὀρθόν· ἐπίκειται δὲ οἱ τῇ κεφαλῇ στέφανος, »ὃν οἱ Μεσσήνιοι *κῖφος* καλοῦσι τῇ ἐπιχωρίῳ φωνῇ· Μαχάονα »δὲ ὑπὸ Εὐρυπύλου τοῦ Τηλέφου τελευτῆσαί φησιν ὁ τὰ ἔπη ποιήσας *τὴν μικρὰν Ἰλιάδα*[1]. Ἦν δ' ἀφίδρυμα κατὰ τὸν Στράβωνα τοῦ ἐν Τρίκκῃ (Τρίκκαλα νῦν) τῆς Θεσσαλίας περιφήμου Ἀσκληπιείου, ὅπερ, ὅπως τὸ Δωδωναῖον Μαντεῖον τῆς Ἠπείρου ἐνομίζετο ἡ ἑστία τῆς λατρείας τοῦ Πελασγοῦ, τοῦ ὑψίστου Διός,—ἐθεωρεῖτο ὡσαύτως ὡς ἡ πηγὴ καὶ ἡ πρώτη ῥίζα τῶν ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐκεῖθεν διακλαδωθέντων Ἀσκληπιείων· διὸ καὶ ἐκαλεῖτο ἐν Γερηνίᾳ Τρικκαῖος ὁ Ἀσκληπιός, ὡς λέγει ὁ Στράβων ἐν τοῖς δε· «Δείκνυται δ' ἐν τῇ Γερηνίᾳ *Τρικκαίου ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ, ἀφίδρυμα τοῦ ἐν τῇ Θετταλικῇ Τρίκκῃ*»[2]. Τὸ ἅγιον τοῦτο ἱερόν, ἵνα μεταχειρισθῶμεν τὴν φρᾶσιν τοῦ Παυσανίου, ἔχαιρε τὸ σέβας καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν Μεσσηνίων καὶ Λακώνων διὰ τὴν παρ' αὐτῷ ἴασιν τῶν νοσημάτων, ὧν ἕνεκα καὶ συνέρρεον ἀπανταχόθεν οἱ ἄνθρωποι εἰς αὐτό, ἐννοεῖται μετὰ πολλῶν καὶ πλουσίων δώρων καὶ ἀναθημάτων, ἅτινα ἐλάμβανον οἱ Ἱερεῖς, οἱ Ἀσκληπιάδαι, καὶ οὕτως ὡδήγουν τοὺς μὲν ἀσθενεῖς εἰς τὰ θεραπευτήρια, ἐν οἷς ἰδιάζοντι τρόπῳ ἐξετελεῖτο ἡ θεραπεία, τοὺς δέ, εἰς προσκύνησιν τοῦ σεβαστοῦ τάφου τοῦ Μαχάονος[1] καὶ χάριν εὐλαβείας, προσερχομένους τῷ ἁγίῳ Ἱερῷ, εἰς τὸ μνῆμα αὐτό, παρ' ᾧ ἐτέλουν τὰ νενομισμένα αὐτοῖς ἱερὰ καθήκοντα. Εὐλογήσας δ' αὐτοὺς καὶ τὰ βέλτιστα ἐπευχηθεὶς ὁ τῷ *κίφει* ἐστεφανωμένος καὶ ὀρθὸς ἱστάμενος χαλκοῦς Μαχάων ἀπέλυεν αὐτοὺς εἰς ὁδὸν εἰρήνης. Τοιούτου δὲ ὄντος τοῦ Ἱεροῦ καὶ τοιούτων ἐν αὐτῷ πραττομένων, φυσικῷ τῷ λόγῳ ἐπεσωρεύοντο καὶ πλούτη ἐν αὐτῷ, ὅπως νῦν εἰς τὰ Μοναστήρια, ἅπερ ἀποβαίνουσι πλούσια διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους.

(1) Ἑλλην. Ποιήτριαι. Συμβολή, εἰς τὴν ἱστορ. καὶ Φιλολογ. τῶν Γυναικῶν ὑπὸ Jos. cal. Poertion. μετάφρ. ἐν ἐπιφυλλίδ. «Ἀνατολ. Ἐπιθεωρήσ.» Ἀθηνῶν ἀριθ. 26 Ἀπριλ. 24 1884.

(2) Στράβων ἔνθ' ἀνωτέρω.

(1) Παυσ. Λακων. III. XXVI. 8, 9, 10.

(2) Στράβ. Γεωγραφ. Βιβλ. Η'. σελ. 105. ἔκδ. Meinek. — καὶ ἔκδ. Κοραῆ.

(1) Σημειωτέον ὅμως ὅτι διαφωνία τις μικρὰ παρατηρεῖται ἐνταῦθα μεταξὺ τῶν δύο σοφῶν τῆς Ἀρχαιότητος Γεωγράφων· διότι ὁ μὲν Στράβων λέγει, ὅτι τὸ ἐν Γερηνίᾳ ἱερὸν αὐτοῦ ἐστι τοῦ Ἀσκληπιοῦ· ὁ δὲ Παυσανίας τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, Μαχάονος, ἀλλ' ἀκριβέστερος ὁ δεύτερος· ἐπειδὴ γράφει ἐξ αὐτοψίας, ἥτις ἐστὶν ἡ μόνη ἀκριβὴς καὶ ἀληθὴς ὁδηγὸς ἐν τοῖς Γεωγραφικοῖς.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΑΛΕΒΥ.

Ὁ *Λουδοβίκος Ἀλεβύ*. οὗ τὴν εἰκόνα δημοσιεύομεν σήμερον, ἐγεννήθη τῷ 1834. Δραματικὸς ποιητής, διηγηματογράφος κατόπιν καὶ μυθιστοριογράφος· εἶτα ἔδρεψεν ἐν πᾶσι τοῖς κλάδοις τούτοις τῶν Γραμμάτων δάφνας ἐπιτυχίας καὶ κατέκτησε τὰς συμπαθείας, ἀγαπητὸς καὶ δημοτικώτατος παρὰ τῷ Γαλλικῷ μάλιστα κοινῷ, καὶ κατέχων κρατίστην θέσιν μεταξὺ τῶν συγγραφέων τοῦ αἰῶνός μας. Συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ Μαϋλὰκ ἔγραψε τὰς εὐφυεστέρας τῶν κωμῳδιῶν, θαυμασθείσας διὰ τὴν ἀμίμητον ζωγραφίαν τῶν Παρισίνων ἠθῶν καὶ τὴν ἀνεξάντλητον χάριν, προσόντα, χάρις εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἐπαύετο ἀναζητοῦν τὰ ἔργα ταῦτα τὸ Παρισινὸν κοινὸν ἀπὸ τῆς σκηνῆς. Καταλιπὼν τὸ θέατρον ὁ Ἀλεβὺ ἀνέτειλεν εἰς τὴν διηγηματογραφίαν διὰ τῶν ὡραίων ἐκείνων ἔργων του, ὧν πολλὰ καὶ παρ' ἡμῖν μετεφράσθησαν καί, παραιτησάμενος πάλιν τὸ διήγημα, ἐπεδόθη εἰς τὴν μυθιστορίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ δρέπει δάφνας καὶ ἔδρεψε διὰ τοῦ *Παππᾶ Κωνσταντῆ* (L' abbé Constantin) τοῦ *Ἐξ Ἔρωτος Γάμου* καὶ τόσων ἄλλων ἀμιμήτων ἔργων του.

Ο ΚΟΥΜΒΕΡΛΑΝΔ

ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΟΜΕΝΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ G. KERLUS

ΥΠΟ

ΝΙΚ. ΜΟΤΣΕΝΙΓΟΥ

Ὁ κ. Στούαρτ Κούβερλανδ, ὃν ἐγκαίρως ἐφρόντισε ν' ἀποθανατίσῃ ὁ Ἀθηναϊκὸς ἡμερήσιος τύπος, εὑρίσκεται νῦν ἐν Παρισίοις ἐκτελῶν δημοσίᾳ πολυάριθμα πειράματα, δι' ὧν θέλει νὰ καταστήσῃ πιστευτὴν τὴν ἰδιότητα τῆς διπλῆς ὁράσεως, ἣν ἰσχυρίζονται ὅτι ἔχουσιν οἱ ὑπνοβάται, καὶ ἥτις οὐχὶ μικρὸν ἔχει μέρος ἐν ταῖς ἐσπερίσι τῶν μαγνητιστῶν καὶ τῶν πνευματιστῶν. (spiritistes).

Τὰ πειράματα τῆς διπλῆς ὁράσεως κατήντησαν τέλος τοσοῦτον πολυάριθμα, ὥστε εἰς τὰς μεγαλουπόλεις τῆς Εὐρώπης ὀλίγα μόνον πρόσωπα δὲν εἶδον τοιαῦτα. Ἐν τῇ συνήθως διδομένῃ ἐξηγήσει τῶν φαινομένων τούτων, θὰ συναντήσῃ τις τὰ δύω ἀρκούντως ὡρισμένα συστήματα ἰδεῶν, ἅτινα χωρίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς πάντα τὰ περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ζητήματα, τὴν ὑποκειμενικὴν καὶ τὴν ἀντικειμενικήν, λέγω, φιλοσοφικὴν σχολήν. Καὶ ἐν ᾧ διὰ τὴν πρώτην τὰ αἰσθήματα ἀποτελοῦσι τὸ πᾶν καὶ ἡ ψυχικὴ τοῦ ἀνθρώπου δύναμις ἐξηγεῖ ὅλα τὰ ψυχολογικὰ φαινόμενα· οἱ ἀντικειμενικοὶ ζητοῦσι τὴν ἐξήγησιν τῶν αὐτῶν φαινομένων διὰ τῶν συγχρόνων φυσιολογικῶν δοξασιῶν, ἀποδίδοντες ταῦτα εἰς λόγους καθαρῶς φυσικούς. Ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν θὰ ἐρευνήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ζήτημα.

Τὰ πειράματα τοῦ Κούβερλανδ περιορίζονται εἰς ἀνάγνωσιν ἀριθμῶν ἢ λέξεων κρύφα γεγραμμένων, ἢ εἰς ἀνεύρεσιν ἀντικειμένου κρυβέντος ἐν ἀπουσίᾳ του. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν, συνδέεται δι' ὀρειχαλκίνου σύρματος μεθ' οὗ προσώπου ἔκρυψε τὸ ζητούμενον ἀντικείμενον, ὅπερ εὑρίσκει, «ἐὰν τὸ συνοδεῦον αὐτὸν πρόσωπον ἔχει ἀρκοῦσαν ἰσχὺν συγκεντρώσεως τῶν ἰδεῶν, ὅπως διαρκῶς σκέπτηται τὸ ζητούμενον ἀντικείμενον». Πολλαὶ ἐφημερίδες διηγήθησαν λεπτομερῶς τὸ ἑπόμενον συμβάν· ὁ κ. Garnier ὁ γνωστὸς ἀρχιτέκτων τοῦ μελοδραματικοῦ θεάτρου τῶν Παρισίων (opéra) κρύψας χρυσῆν τινα βελόνην, συνεδέθη δι' ὀρειχαλκίνου σύρματος μετὰ τοῦ κ. Κούβερλανδ, ὅστις ἐλάχιστα διστάζων, μεταβὰς εἰς ὃ μέρος ἦτο κεκρυμμένη ἀνεκάλυψε τὴν βελόνην ὁμοία ἐπιτυχία ἠκολούθησε καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας ὁμοίας περιστάσεις.

Ἐν Ἀγγλίᾳ τὰ πειράματα ταῦτα κατήντησαν διασκέδασις Willing game (τὸ παιγνίδιον τῆς θελήσεως), ὅπερ εἶναι πρότινων ἐτῶν διασκέδασις τοῦ συρμοῦ· δύναται δὲ νὰ ἐκτελεσθῇ διὰ διαφόρων τρόπων ὧν δίδομεν ἕνα εἰς παράδειγμα·

πρόσωπόν τι τῆς συναναστροφῆς ἐξέρχεται τῆς αἰθούσης, οἱ δὲ λοιποὶ προσκεκλημένοι συμφωνοῦσιν ἐπὶ τοῦ τί θὰ πράξῃ ἐπανερχόμενον, οἷον, θὰ λάβῃ ὡρισμένον ἀντικείμενον, θὰ πορευθῇ εἰς μέρος τῆς αἰθούσης, θὰ πλησιάσῃ ὡρισμένον τι πρόσωπον, θὰ ἀνακρούσῃ ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου ὡρισμένον τι τεμάχιον, ἢ θὰ τελέσῃ ἀνάλογόν τινα πρᾶξιν· ἀκολούθως προσκαλοῦσι τὸν ἐξελθόντα καὶ εἷς ἢ δύω «τῶν θελόντων» θέτουσιν ἠπίως τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν ὤμων του, καὶ ἐνίοτε μὲν οὐδὲν συμβαίνει τούτου πορευομένου κατὰ τύχην, ἀλλὰ συνήθως διευθύνεται πρὸς τὸ ὡρισμένον μέρος καὶ τελεῖ ἀκριβῶς ἢ κατὰ προσέγγισιν τὰς πρὸ τῆς ἀφίξεώς του ὁρισθείσας πράξεις. Καί τινες μὲν ἐπιτυγχάνουσιν εἰς τὸ παιγνίδιον τοῦτο, οἱ μὲν κάλλιον τῶν δέ, φαίνεται δὲ καὶ τελειοποίησίς τις ἀρκούντως ταχεῖα. Ἀλλ' οὐδὲν ἁπλούστερον τοῦ πειραματεῖν τινα ἐπὶ τῶν μαντικῶν ἰδιοτήτων του· τοῦτο ἔπραξεν ὁ κ. Garnier, οὗτινος καταχωρίζομεν ὀλίγα ἐξ ἐπιστολῆς, ἣν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐπέστειλεν τῷ διευθυντῇ τῆς ἐφημερίδος ὁ Χρόνος.

«Ὡς λίαν νευρικός, εἶμαι, ὡς φαίνεται, ἐξόχως κατάλληλος ὅπως ἐννοήσωσι τὰς ἰδέας μου, οὐχ ἧττον ἢ ὅπως ἐννοήσω ἐγὼ τὰς τῶν ἄλλων. Καὶ εἶπον δὲ ὅτι, θὰ ἠδυνάμην νὰ κατορθώσω τοῦτο, ἐν μέρει ὡς ὁ κ. Κούμβερλανδ. Τὴν ἐσπέραν λοιπὸν ταύτην ἐδοκίμασα τὴν εἰς τὸ μαντεύειν ἐπιτηδειότητά μου, καὶ τρὶς τοσάκις δὲ καὶ ἐπειράθην, ἐντὸς δευτερολέπτων τινων κατώρθωσα ν' ἀνακαλύψω τὸ ὑπὸ σκέψιν τῶν ἄλλων ἀντικείμενον. Τὰ πειράματά μου ἐτέλεσα ἐν τρισὶ διαφόροις οἰκίαις ἐπὶ τριῶν διαφόρων θυμάτων, καὶ οὐχ ἧττον τοῦ ἑτέρου, ἐξεπλησσόμην εἰς ἕτερον. Εἰς τετάρτην τινὰ περίστασιν, ἐδίστασα διότι τὸ ἐξεταζόμενον πρόσωπον ἀντὶ νὰ ἔχῃ κατὰ νοῦν πρᾶγμά τι, ὅπως τῷ συνέστησα, εἶχε τὸν νοῦν ἀφι-

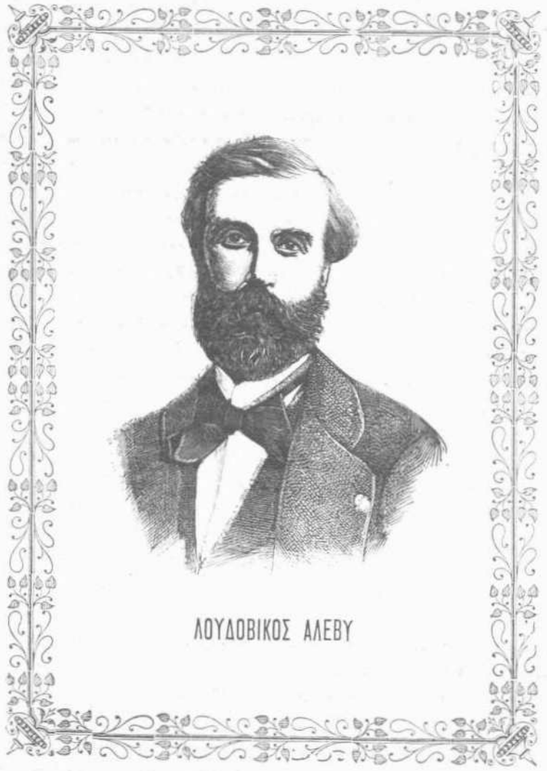

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΑΛΕΒΥ

ερωμένον εἰς πρόσωπόν τι. Δὶς ἐφαψάμενος αὐτοῦ ἐκρατήθην, καὶ φοβούμενος λάθος δὲν ἐπέμεινα, ἀλλὰ διέκοψα τὸν διὰ ψηλαφήσεως δρόμον μου, διότι λίαν ἐνωχλήθην ἐκ τῆς ἀκάρπου ταύτης ἐρεύνης. Ἐντεῦθεν ὅμως βλέπετε, ὅτι ἡ ἀποτυχία δὲν προήρχετο ἐξ ἰδικῆς μου ἐλλείψεως, ἀλλὰ μᾶλλον αὕτη ἐπεβεβαίου τὸ εὐτυχὲς τοῦ μέσου.

Τὴν μὲν πρώτην δοκιμὴν ἐτέλεσα ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοικτοὺς ἀλλὰ τὰς ἄλλας ἔχων τούτους διὰ ταινίας περιδεδεμένους, ὅτε καὶ εὐκρινέστερον διέβλεπον τὸ ποθούμενον.»

Τὰ τοσοῦτον ἔκτακτα τὴν ἐπιφάνειαν φαινόμενα ταῦτα ἐξηγοῦνται κάλλιστα διὰ λόγων ἐντελῶς φυσιολογικῶν. Ἰδοὺ δὲ ἡ περὶ τούτου γνώμη τοῦ ἰδίου Γκαρνιέ. «Τὸ ὁδηγοῦν με εἰς τὰς ἐρεύνας μου, ἦτο ἁπλούστατα ἐλαχίστη μέν τις ἀλλ' ἀρκούντως αἰσθητὴ κίνησις τῆς χειρὸς ἣν εἶχον ἐντὸς τῆς χειρός μου. Καὶ ναὶ μὲν ἀπαιτῆται ἀρκοῦσα σύστασις πνεύματος, ὅπως ἀκολουθήσῃ τις καὶ μαντεύσῃ τὰς ἐλαχίστας ταύτας τρομώδεις κινήσεις, ἀλλὰ τέλος ἐπιτυγχάνεται καὶ ἀρκούντως ταχέως, ἐπειδὴ ἐγὼ ἐπέτυχον ἄνευ τῆς ἐλαχίστης διδασκαλίας.»

Αὕτη ἡ ἐξήγησις τοῦ κ. Garnier συμφωνεῖ μετὰ τῆς τοῦ Ἄγγλου καθηγητοῦ Donkin εἰδικῶς καταγινομένου ἐπὶ τοιούτων σπουδῶν.

«Δυνάμεθα, λέγει, νὰ θεωρήσωμεν ὡς γεγονὸς ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς μυϊκῆς ἐνδείξεως στηριζομένη ἐξήγησις ἀρκεῖ πληρέστατα εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις, καθ' ἃς ἐν τῷ παιγνιδίῳ Willing τελεῖται πραγματικὴ ἐπαφὴ μεταξὺ τοῦ ὁδηγοῦντος καὶ ὁδηγουμένου. Εἶναι δύσκολον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ φαινομένου ἐνδιαφερόμενος ὁδηγὸς ἀπέχει νὰ παράσχῃ διὰ τῆς αὐξήσεως ἢ τῆς μεταβολῆς τῆς ταχύτητος ἢ ἄλλως πως, ἐνδείξεις εἰς τὸ ὁδηγούμενον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον εἶναι γενικῶς τὰ μέγιστα διατεθειμένον νὰ ὠφεληθῇ τούτων ἀμέσως.»

Οὕτω τὸ ζήτημα φαίνεται διαλευκαινόμενον ἐπὶ τοῦ εἴδους τούτου τῆς μαντείας, τῆς ἀναζητήσεως δηλονότι ἀντικειμένου κρυβέντος ὑπό τινος ἀκολουθοῦντος τὸν ἐρευνῶντα ἢ παρόντος ἐν τῇ ἐρευνήσει· τοῦτο οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ πρᾶξις φυσική, ἀκουσία ἔνδειξις ὑπὸ τοῦ ὁδηγοῦ· ὁσάκις ὅμως οὗτος ὡς μὴ ὢν ἀρκούντως νευρικός, καθιστάμενος κύριος ἑαυτοῦ μὴ δείξῃ ἀκουσίως τὰς ἐντυπώσεις του τὸ πεῖραμα δὲν ἐπιτυγχάνει, ταὐτὸ δὲ συμβαίνει καὶ ὅταν ὁ ἐρευνητὴς μὴ ἔχων ἀρκούντως ἀνεπτυγμένην τὴν ἀφὴν καὶ στερούμενος λεπτότητος ἢ ἐπιδεξιότητος δὲν ὠφεληθῇ ἀμέσως ἐκ τούτων τῶν ἀκουσίων ἐνδείξεων τοῦ συντρόφου του.

Ἄλλος τρόπος μαντείας συνίσταται εἰς τὸ ἀναγινώσκειν ἐσφραγισμένην ἐπιστολήν, ἐνοεῖν τὴν ἰδέαν προσώπου τινος, εὑρίσκειν σημειωθὲν ὄνομα, ἢ ἀριθμόν, ἢ ἐκλελεγμένον χάρτην, ἢ τέλος προβλέπειν βολὴν κύβων, ὄνομα ἐκ τύχης ἐκλεχθησόμενον, ἢ ἄθροισμα τεμαχίων τοῦ domino, κτλ. Αὗται αἱ μαντεῖαι ἐτελοῦντο κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν ὑπὸ τῶν μάντεων, γοήτων καὶ θαυματουργῶν, οἱ δὲ ἡμέτεροι νεώτεροι ταχυδακτυλουργοὶ καὶ ὑπνοβάται ἐτελειοποίησαν μόνον ταύτας.

Καὶ ἡ μὲν ἀνάγνωσις ἐπιστολῆς ἄνευ φαινομένης διαρρήξεως τῶν σφραγίδων ἦτο εὐκολωτάτη εἰς μάντιν ἐργασία· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ συγγραφεῖς διετήρησαν ἡμῖν πολυάριθμα τοιαῦτα παραδείγματα. Οὕτως ὁ Μακρόβιος λέγει ὅτι εἰς τὸν Τραϊανὸν ὅτε ἀπεφάσισε νὰ προσβάλλῃ τοὺς Πάρθους συνέστησέ τις νὰ συμβουλευθῇ τὸ μαντεῖον τῆς Ἡλιουπόλεως, εἰς ὃ ἔπρεπε ν' ἀποστείλῃ μόνον δελτίον ἐσφραγισμένον. Ὁ Τραϊανὸς θέλων νὰ δοκιμάσῃ τὸ μαντεῖον ἀποστέλλει αὐτῷ δελτίον ἐσφραγισμένον λευκόν, λαμβάνει δὲ εἰς ἀπάντησιν παρὰ τοῦ μαντείου ὅμοιον, οὕτω δὲ πεισθεὶς ἀποστέλλει ἀκριβῆ αἴτησιν, εἰς ἣν ἀπαντῶν τὸ μαντεῖον ἀποστέλλει ἄμπελον κατατετμημένην, ἀπάντησιν συμμορφουμένην μὲ οἱονδήποτε συμβάν.

Ὁ διοικητὴς τῆς Κιλικίας, ὡς ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, ἀπέστειλέ ποτε εἰς τὸ μαντεῖον τοῦ Μόψου δοῦλον φέροντα δελτίον ἐπιμελῶς ἐσφραγισμένον τὸ ὁποῖον μετὰ τῆς ἀπαντήσεως *μέλανα* ἐπανῆλθε φέρον ἀνέπαφον καὶ ἔχων ἐγγεγραμένην ὡς ἀποσφραγισθὲν τότε ἐφάνη ἡ ἐρώτησις.

«Λευκὸν ἢ μέλανα βοῦν νὰ θυσιάσω;»

Ὁ Λουκιανὸς ἐν Ἀλεξάνδρῳ τῷ ψευδομάντει κυρίως παραθέτει ἱκανὰ ὅμοια γεγονότα ἐξηγῶν λεπτομερῶς τὰς μεθόδους δι' ὧν ἠδύνατο ν' ἀποσφραγίσῃ ἄνευ ἴχνους οἱανδήποτε ἐπιστολήν. Καὶ ἡ ἀποσφράγισις δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπιστολῶν εἶναί τι εὐκολώτατον καὶ πολλοὶ περὶ τούτου κατέγιναν.

Ἓν τῶν πειραμάτων τῆς ὑπνοβατικῆς περιεργότατον εἶναι τὸ ἑξῆς. Ὁ μαγνητιστὴς δίδει εἴς τινα τῶν θεατῶν φύλλον χάρτου μολυβδίδα καὶ στήριγμα, παρακαλῶν αὐτὸν ὅπως γράψῃ φράσιν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μακράν, ἰδέαν, ἢ στίχους τινάς, σφραγίσῃ τὸ δελτίον καὶ τὸ φυλάξῃ ἐπιμελῶς. Ἐντὸς τῆς ἑσπερίδος, ἐνίοτε δὲ ὡς τελευταῖον πείραμα, ὁ ὑπνοβάτης προφέρει μεγάλῃ τῇ φωνῇ τὴν ἐπὶ τοῦ χάρτου ὑπὸ τοῦ θεατοῦ γραφεῖσαν φράσιν, καίτοι ἐκεῖνος εἶχε διαρκῶς παρ' ἑαυτῷ τὸ δελτίον, οὐδενὶ ἐπιδείξας. Τὸ πείραμα τοῦτο καίτοι φαινόμενον εἰς τὸ κοινὸν ὡς ἔκτακτον, ἐν τούτοις εἶναι εὐκολώτατον, διότι ἁπλούστατα τὸ στήριγμα ἐνέχει φύλλον ἀποτυπωτικοῦ χάρτου οἷος ὁ ἐν χρήσει εἰς τὰ τηλεγραφεῖα, καὶ φύλλον χάρτου λευκοῦ, ἐφ' οὗ γράφεται πανομοιότυπον τοῦ διὰ τῆς μολυβδίδος γραφέντος.

Ἐπίσης οὐδὲν εὐκολώτερον τοῦ μαντεύειν τὴν ἰδέαν προσώπου τινος. Ὁ Τάκιτος ἀναφέρει εἰς τὰ χρονικά του, ὅτι ὁ Γερμανικὸς συνεβουλεύθη τὸ ἐν Κλάρῳ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐν ᾧ «ἀρκεῖ νὰ εἴπῃ τις τὸ ὄνομα τοῦ συμβουλευομένου εἰς τὸν μάντιν, καὶ οὗτος εἰσελθὼν εἰς σπήλαιον καὶ λαβὼν ὕδωρ ἔκ τινος ἐκεῖ που πηγῆς, ἀπαντᾷ διὰ στίχων εἰς τὴν κατὰ διάνοιαν τοῦ μαντευομένου ἐρώτησιν.»

Τὸ πλεῖστον δὲ τῶν ὑπνοβατῶν καὶ χαρτομάντεων ἀπαντῶσιν οὕτως εἰς τὴν κατὰ διάνοιαν ἐρώτησιν τοῦ συμβουλευομένου, καὶ τοῦτο διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν μεγάλων φροντίδων τῆς πελατείας των περιορίζεται εἰς ζητήματα χρημάτων, κινδύνου, φιλίας, ζηλοτυπίας, θανάτου συγγενοῦς ἢ φίλου, εἰς τὰς

ἰδέας ταύτας ὁ ὑπνοβάτης ἀπαντᾷ διὰ γενικῶν φράσεων, ἐνθαρρύνσεως, παρηγοριῶν ὧν ὁ συμβουλευόμενος εἰδικεύει τὴν ἐξήγησιν οἱ δὲ συμβουλεύοντες τοῦτον τῷ παρέχουσιν ἐλπίδας καὶ θάρρος.

Εἰς δὲ τοὺς σπουδαιοτέρους μάντεις τοὺς ἀπευθυνομένους εἰς πλουσίαν πελατείαν ἡ αἴθουσα ἐν ᾗ περιμένουσιν εἶναι τὸ σπουδαιότερον μέσον πληροφοριῶν τῆς Σιβύλλης οὔτινι οὐδὲν διαφεύγει, οὔτε κίνησις οὔτε λέξις συμβουλευομένου καὶ οὕτως αὕτη παρασκευάζει συνεπῶς τὰς ἀπαντήσεις, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὸν ἀντιθάλαμον ἡ θαλαμηπόλος ὠφελεῖται λέξεις παρὰ τῶν ὑπηρετῶν.

Ὁ περιώνυμος ὑπουργὸς Βάκων εἶδε θαυματοποιὸν μεγάλως ἐκπλήξαντα αὐτόν διότι ἔλεγε χαμηλοφώνως εἰς ἕνα τῶν θεατῶν ὅτι τὸ δεῖνα πρόσωπον εἶχε κατὰ νοῦν τοιοῦτον χάρτην τοῦ παιγνιδίου. Κατὰ δὲ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ ταχυδακτυλουργοὶ ἐκαίοντο ὡς γόητες. Ὁ **Comus** ἤσκει τότε τὸ αὐτὸ ἔργον μετὰ μεγίστης ἐπιδεξιότητος. Ὁ κ. **A de Gaston** ἔπαιζεν εἰς τὸ πικέτον τὰ χαρτία ἀνεστραμμένα ἀνήγγελε δ' ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἐπιτυχίαν. Ὁ ὑπνοβάτης **Alexis** ὅστις ἤκμαζε κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος εἶχε λάβει μεγάλην φήμην μάντεως παίζων ὁμοίως.

Μεταξὺ τῶν πειραμάτων τῶν προσώπων εἰς ἃ τινες ἀποδίδουσι τὸ δῶρον τῆς διπλῆς ὁράσεως σημειοῦμεν τάδε. Νέα τις Περουβία συνέθετο δι' ἐλεφαντίνων στοιχείων λέξεις ἃς διενοεῖτο πρόσωπόν τι τῆς συναναστροφῆς. Λέγουσι πολλὰ περὶ τῆς οἰκογενείας Ἄγγλου τινος ἱερέως, ἐν ταῖς ἑσπερίσι τούτου τέκνον τι ἀπομακρύνεται οἱ δὲ προσκεκλημένοι, ἐκλέγουσιν ὄνομα, σημειοῦσι χάρτην, γράφουσιν ἀριθμόν, ἐπανερχόμενον τότε τὸ τέκνον σχεδὸν πάντοτε ὑποδεικνύη τὸ ζητούμενον ἀντικείμενον. Τὰ φαινόμενα ταῦτα δύνανται νὰ θεωρηθῶσι παράδοξα, ἐν τούτοις ὅμως ἡ τέχνη τῆς ἐκτελέσεώς των ἐξηπλώθη μέχρι τῆς τελευταίας βαθμίδος τῆς κλίμακος τῶν ἐκμεταλευτῶν τῆς ἀνθρωπίνης εὐπιστίας. Οἱ ἁπλοῖ μαγνητισταὶ οἱ περιάγοντες τὴν ἀγυρτείαν των ἀνὰ τὴν χυδαιοτάτην ἀγορὰν ζητοῦσιν ἵνα τὸ ὑποκείμενόν των, μαντεύσῃ ἀριθμὸν ὃν σκέπτηταί τις, ἐκλεχθέντα τινα χάρτην ὥραν ὡρολογίου, κτλ.

Robert-Houdin. ὁ πατήρ, εἶχε τελειοποιήσῃ ἀρκούντως τὴν τέχνην τῆς διπλῆς ὁράσεως· μεταχειριζόμενος ὡς ὑποκείμενον τὸν υἱόν του, τότε μόλις παῖδα ὄντα.

Πρὶν περιγράψωμεν τὴν μέθοδόν του, σημειοῦμεν δύω μαντείας διανοήματος τελεσθείσας πρό τινων ἐτῶν ἐν Παρισίοις. Ὁ μαγνητιστὴς παρακαλεῖ πρόσωπόν τι ὅπως τῷ ὑποδείξῃ μέρος τι τῆς αἰθούσης, τόπον τινὰ τοῦ δαπέδου, κάθισμά τι, μέρος τοῦ τοίχου, ὅπερ νὰ μαγνητίσῃ· κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τὸ ὑποκείμενον, νεᾶνίς τις, ἦτο εἰς ἄλλην αἴθουσαν μετὰ πολλῶν μαρτύρων ἀγνοοῦσα τὰ εἰς τὴν ἑτέραν αἴθουσαν συμβαίνοντα. Εἴς τι σημεῖον αὕτη, ὁδηγουμένη ὑφ' ἑνὸς μάρτυρος ἐπανέρχεται, περιφέρεται μεταξὺ τοῦ πλήθους, τοῦ μαγνητιστοῦ μένοντος ἀκινήτου εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν χωρὶς νὰ σημάνῃ τι διὰ λόγου, ἢ σημείου. Αἴφνης ἡ νεᾶνις σταματᾷ, κινεῖται τρομωδῶς, πίπτει ἐν ληθάργῳ, διότι συνήντησε τὸ μαγνητισθὲν μέρος. Κατὰ τὸ δεύτερον πείραμα τὸ ὑποκείμενον, ὅπως καὶ κατὰ πρῶτον ὁδηγεῖται ὑπὸ τῶν μαρτύρων εἰς αἴθουσαν τινα, μένοντος ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἑνὸς φιλαρέσκου θεατοῦ. Ὁ μαγνητιστὴς μένει μετὰ τῶν μαρτύρων ἐν τῇ αἰθούσῃ καὶ παρακαλεῖ ἕνα τούτων νὰ γράψῃ ἐπὶ χάρτου τὴν ἔκφρασιν ἑνὸς τῶν αἰσθημάτων, ὀργῆς, χαρᾶς, φρίκης, θλίψεως, μένει δὲ ἀκίνητος εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν μακρὰν τῆς σκηνῆς, οὐδ' ἀποβλέπων εἰς ταύτην, ἡ νεᾶνις ἐπανέρχεται συνοδευομένη ὑπὸ τῶν μαρτύρων προχωρεῖ ἤρεμος καὶ μειδιῶσα πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς σκηνῆς θεατὴν ὅτε αἴφνης ἵσταται, ἀναπέμπει ἰσχυρὰν κραυγὴν ὀπισθοχωρεῖ καὶ πάλιν ἵσταται, τοῦ προσώπου καὶ τῆς στάσεως προδιδόντων ἰσχυρὸν φόβον· τὸ αἴσθημα οὗτινος ἡ ἔκφρασις ἐζητήθη ἦτο ἡ «φρίκη». Τὰ φαινόμενα ταῦτα ὡς ἔκτακτα, ἡ σκηνικὴ διακόσμησις μεθ' ἧς συνοδεύονται, ἡ ἀδημονία ἣν προξενοῦσιν, ἐπιδρῶσι συγκινοῦντα τὰ μέγιστα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ἀκροατήριον.

Πρόσωπά τινα ἐξηγοῦσι τὰ φαινόμενα ταῦτα διὰ τῆς ὑποθέσεως τοῦ διανοητικοῦ ὀφθαλμοῦ, ὅστις ὅπως ὁ τοῦ λυγκὸς βλέπει διὰ μέσου τῶν ἐμποδίων, καὶ τοῦ διανοητικοῦ ὠτὸς τοῦ ἀκούοντος παρ' ὅλην τὴν ἀπόστασιν, παρὰ τοὺς τοίχους, τὰς θύρας, τὰ χωρίσματα, εἰς ὃ οὐδεὶς ψίθυρος ἢ λέξις διαφεύγει. Αὕτη ἡ ἐξήγησις ἡ τείνουσα ν' ἀποδώσῃ εἰς ἡμᾶς νέας ἰδιότητας, ἀγνώστους μέχρις σήμερον δυνάμεις, εἶναι ἀναμφιβόλως ὡραιοτάτη καὶ λίαν ἐπαγωγός, ἀλλ' ἐν τούτοις ὀφείλει νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς ἐξήγησιν πολὺ προσγειωτέραν διδάσκουσαν ἡμᾶς ὅτι ἡ διπλῆ ὅρασις εἶναι ἀποτέλεσμα μεθόδου ἐν χρήσει πρὸ πολλοῦ χρόνου ὑπὸ τῶν συστηματικῶν ἀπατεώνων κληθείσης ὑπ' αὐτῶν τηλεγραφία· εἶναι δὲ τηλεγραφία λόγων, καὶ τηλεγραφία σημείων· ἡ πρώτη συνίσταται ἁπλῶς εἰς τὸ παρέχειν ἐν τῇ ἐρωτήσει τὴν ἔνδειξιν τῆς ἀπαντήσεως εἶναι δὲ καὶ λεξιλόγια ἀπαντῶντα εἰς πᾶν εἶδος ἐρωτήσεως. Ταῦτα εἶναι εὐκολώτατα καὶ νὰ παρασκευασθῶσι καὶ νὰ ἐφαρμοσθῶσιν. Ὅπως δώσωμεν ἓν παράδειγμα κατὰ τὸ δυνατὸν ἁπλούστερον, ἃς ὑποθέσωμεν ὅτι πρόκειται περὶ χρημάτων, τὸ πρῶτον γράμμα ἑκάστης ἐρωτήσεως δέον ν' ἀντιστοιχῇ πρὸς τὴν δέουσαν ἀπάντησιν οὕτως Ἐρωτᾶσθε. . . σημαίνει. . . . ἐρυθρόν, πρέπει . . . . πράσινον, κινήθητε . . . . κυανοῦν, κύριε . . . . κίτρινον, κτλ. Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι ἀρκοῦσιν ἡμέραι τινες μελέτης καὶ ἕξις τις, ἵνα προικισθῇ τις διὰ τοῦ δώρου τῆς διπλῆς ὁράσεως. Ἡ διὰ σημείων τηλεγραφία εἶναι ἐξ ἴσου ἁπλουστάτη. Ἡ στάσις τοῦ μαγνητιστοῦ δεικνύει εἰς τὸ ὑποκείμενον τὴν ἀπάντησιν ἣν μέλλει νὰ δώσῃ, ἡ στάσις αὕτη δύναται νὰ εἶναι ποικιλωτάτη χωρὶς νὰ ἐξέλθῃ τῶν ὁρίων τῆς φυσικότητος, δύναται νὰ δείξῃ ἀντικείμενα ἀρκούντως περιπεπλεγμένα ὡς χάρτην παιγνιδίου, ὥραν ὡρολογίου, καὶ κατὰ λογικὴν συνέπειαν ἀντικείμενα ὧν ὁ ἀριθμὸς εἶναι μικρὸς ὡς ὁ τῶν παθῶν καὶ αἰσθημάτων· ἐν τῇ ἐκφράσει τούτων ἴσως συνεφωνήθη ὁ εἷς κεκαμμένος βραχίων νὰ

σημαίνῃ τὴν χαρὰν αἱ δύω χεῖρες σταυρωμέναι τὴν λύπην ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ κεκλιμένη κεφαλὴ τὴν φρίκην, σημεῖα δηλ. ἅτινα οὐδὲν τὸ περιπεπλεγμένον ἔχουσιν.

Ὁ **Robert-Houdin** εἰς τὰς παραστάσεις τῆς διπλῆς ὁράσεως μετεχειρίζετο οὐχὶ μόνον τὴν διὰ λέξεων καὶ σημείων τηλεγραφίαν ἀλλὰ καὶ τὴν δι' ἁπλῆς κωδωνίσκου κρούσεως. Ποικίλων τὸν ἀριθμὸν τῶν κρούσεων, τὸν ῥυθμόν, τὸν ἦχον, καὶ τοῦτο μετ' ἀρκούσης ταχύτητος καὶ ἐπιδεξιότητος ὅπως αἱ μεταβολαὶ μὴ ἐνοηθῶσιν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ, κατώρθου νὰ ὑποδείξῃ εἰς τὸν υἱόν του τὴν ἀπάντησιν ἣν ὤφειλε νὰ δώσῃ.

Ὑπάρχουσι πολυάριθμα ἄλλα εἴδη μαντειῶν τὰ μὲν στηριζόμενα ἐπὶ εὐφυῶν συνδέσεων τὰ δὲ διὰ τοὺς ἀριθμοὺς ἐπὶ μαθηματικῶν ἀρχῶν, πολλὰ δὲ καὶ ἐπιτυγχάνονται χάρις τῇ ἁπλοϊκότητι τοῦ κοινοῦ· οὕτως εἴδομεν εἰς ἀγροτικὴν ἀγορὰν μαγνητιστὴν ἐρωτῶντα τὸν ὑπνοβάτην, φέροντα τοὺς ὀφθαλμοὺς δεδεμένους, ποῖον εἶναι τὸ χρῶμα τοῦ κυανοῦ φορέματος τοῦ κυρίου· τὸν δ' εὐτυχῆ τοῦ φορέματος κάτοχον μένοντα κεχηνότα ἐκ τῆς ἀκριβείας τῆς εἰς τοιαύτην ἐρώτησιν γενομένης ἀπαντήσεως· ὡς παράδειγμα μαντείας περὶ τῆς μελλούσης ἐκβάσεως τυχαίου γεγονότος σημειοῦμεν τὸ ἑπόμενον πείραμα ἀρτίως τελεσθὲν ἐν Παρισιανῇ τινι συναναστροφῇ. Ὁ πνευματιστὴς θέτει ἐπὶ τῶν γονάτων ἑνὸς **Medium** καθημένου ἐνώπιον ὅλων τῶν θεατῶν φάκελλον κεκλεισμένον καὶ ἐσφραγισμένον, ἔπειτα λαμβάνει εἰς μικρὸν σάκκον τεμάχια χάρτου ἐφ' ὧν εἶναι γεγραμμένα ὀνόματα ἐνδόξων ἀνδρῶν ἐξ ὧν καὶ ἀναγινώσκει τινά, οἷον Ῥωμύλος, Καῖσαρ κτλ. θέτει ὅλα τὰ ὀνόματα ἐντὸς τοῦ σάκκου τὰ ἀναμιγνύει καὶ παρακαλεῖ παρακαθήμενον παῖδα νὰ ἐξαγάγῃ ἓν τούτων, ἐπὶ τοῦ χάρτου εἶναι γεγραμμένον ὄνομά τι λ. χ. Καῖσαρ. Ὁ φάκελλος ἀνοίγεται φέρει δὲ γεγραμμένον τὸ αὐτὸ ὄνομα· λοιπὸν ἐγένετο πρόρρησις ἀντικειμένου ὅπερ ὡς φαίνεται ἠδύνατο νὰ ποικίλῃ πράγματι ὅμως τὸ πείραμα τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν μὴ προηγουμένην ἐπαλήθευσιν τῶν ὀνομάτων, ἐὰν ὅλα ἔφερον τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἡ πρόρρησις ἦτο εὔκολος ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Ἡ ἔλλειψις αὕτη τῆς ἐπαληθεύσεως λεπτομερειῶν τινων εἶναι συνηθέστατα ὁ κυριώτερος ὅρος τῆς ἐπιτυχίας ἀναλόγων κατορθωμάτων πρὸς ἐξήγησιν τῶν ὁποίων προσκαλεῖται ἡ μαντεία ἢ ἡ διπλῆ ὅρασις.

Διὰ ταῦτα οἱ θαυματουργοί, οἱ **Medium**, πνευματισταί, μάντεις, πάντοτε ἀπέφευγον πᾶσαν σπουδαίαν ἐξέτασιν τῶν μεθόδων ἃς μετεχειρίζοντο δι' ὃ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τούτων τὸ φιλοσοφικὸν ῥητὸν «Ἡ εὐπιστία σας ἀποτελεῖ ὅλην τὴν ἐπιστήμην των».

ΟΙ ΔΙΔΥΜΟΙ

ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ

ΥΠΟ

Α. Σ. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ.

(Συνέχεια καὶ τέλος, ἴδε προηγ. φύλ.)

Ε'.

Πόσον ἦσαν εὐδαίμονες οἱ νεανίσκοι ἐκεῖνοι, λατρευτοὶ καὶ λατρευόμενοι! ἡ περίχωρος ἐπανελάμβανε τὰ ἐγκώμια καὶ τὰς ἐναρέτους πράξεις των.

Τοσαύτη ἦτο ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη καὶ στοργὴ τοῦ Ἐδουάρδου καὶ τῆς Ἕλνης, ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσι τὴν ζωὴν ἐν τῷ ἀποχωρισμῷ. Συνεσκέπτοντο καὶ συνέπραττον ὁμοῦ. Δὲν ἔτερφον ἄλλην ἐπιθυμίαν, ἢ νὰ συνδιαιτῶνται ὅσον ἔνεστι πλειότερον χρόνον.

Ὁ ὁρίζων αὐτῶν ἦτο ἀνέφελος, οὔτε νόσος, οὔτε φροντίδες οὔτε θλίψεις κατεπίκραινον τὰς ψυχὰς καὶ τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα. Ὁ βίος, δεσπότης πρὸς πάντας αὐστηρός, ἐφείδετο ὑπὲρ αὐτῶν τῶν σκληρῶν ἐπιταγῶν του.

Ἀλλ' ὄχι . . . ἡ ἡμέρα των ἐπέπρωτο νὰ ἀπολήξῃ ἅμα τῇ ἠοῖ· δεκαεξαετεῖς εἵμαρτο νὰ ἀποθάνωσι!

Περὶ τὴν προσέλευσιν τοῦ χειμῶνος αἱ παρειαὶ τοῦ Ἐδουάρδου ἤρξαντο νὰ φοινίσσωνται διὰ πυρετώδους ἐρυθήματος. Ὅσον τάχος τὸ ἐρύθημα ἐξέλιπεν, ὁ Ἐδουάρδος ὠχρίασεν, αἱ δυνάμεις του ἐμειώθησαν, τὸ ῥαδινόν του ἀνάστημα ἐκυρτώθη ὅπως τὸ νεοθαλὲς δενδρύλλιον, καταβληθὲν ὑπὸ τῆς καταιγίδος· ἡ ἀναπνοή του ἀπέβη συχνὴ καὶ στενόχωρος· αἱ κινήσεις του, μεσταὶ πρώην ζωῆς καὶ γοργότητος, ἄτονοι καὶ βραδεῖαι· οἱ ὀφθαλμοί του ἠκτινοβόλουν ἀσυνήθη ἀκτινοβολίαν προσημαίνουσαν τὴν προσεχῆ μεταμόρφωσιν τῆς ὑπάρξεώς του.

Ὁ ἰατρὸς ἀπήγγειλε τὴν μοιραίαν ἀπόφασιν· φθίσις, ὀλίγαι ἡμέραι μαρασμοῦ, ἔπειτα θάνατος!

Ὦ πῶς τότε τὰ πάντα μετέβαλον ὄψιν! Ὁ Ἐδουάρδος ἐστράφη ὄπισθέν του, ὅπως θεωρήσῃ τὴν ζωήν, καὶ τὴν εἶδε φεύγουσαν δρομαίως, ὅπως ὁ ναύτης ἐκ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου του τὴν ἀκτήν, ἣν ἐγκαταλείπει!

«Τόσον νέος, ἀνεφώνει, νὰ ἀποθάνω, νὰ σέ παραιτήσω Ἕλνα μου, νὰ ἀποχωρισθῶ σοῦ καὶ τῆς μητρὸς ἡμῶν. Καὶ τὴν τερπνὴν ταύτην ζωήν, καὶ τὴν μαγευτικὴν ταύτην γῆν καὶ τὰ τόσον ἀγαθὰ ταῦτα πλάσματα πάντα, νὰ παραιτήσω πάντα καὶ νὰ ἀποθάνω! Νὰ εὑρεθῶ μόνος ἐν ζοφερῷ τάφῳ, φεῦ σκληρὰ τύχη!

Ἡ Ἕλνα προσεπάθει νὰ τὸν παρηγορήσῃ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἦτο ἐπίσης περιαλγής. Ὁ Ἐδουάρδος ἐστήριζε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους της, αὐτὴ δὲ διετέλει οὕτως ἐπὶ ὁλοκλήρους ὥρας ἀγωνιζομένη νὰ καταστέλλῃ τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας

της καὶ νὰ συμμίσγῃ τὴν ἀναπνοήν της πρὸς τὴν τοῦ ἀδελφοῦ της.

«Ἰδὲ ἔλεγεν ἐνίοτε πῶς διαλύονται τὰ νέφη καὶ ὁ οὐρανὸς ἀναλαμβάνει τὴν εὐδίαν του· ὦ πόσον ὡραῖον εἶνε τὸ κυανοῦν ἐκεῖνο χρῶμα, εἶνε ἡ ἀπάντησις τοῦ Θεοῦ, εἰσακούοντος τῆς δεήσεώς μου! Ὁ οὐρανὸς τῆς εὐτυχίας ἡμῶν ἐπεσκοτίσθη ὑπὸ τῶν νεφελῶν, ἀλλ' ὅσον οὔπω θὰ διασκεδασθῶσι, καὶ θέλει πάλιν αἰθριάσῃ· σὺ δὲν θὰ ἀποθάνῃς, ὄχι.

Ἡ Ἔλνα παρώτρυνε τὸν ἀδελφόν της νὰ λαμβάνῃ τακτικῶς τὰ φάρμακα, τὰ διοριζόμενα παρὰ τοῦ ἰατροῦ, τὰ παρεσκεύαζεν αὐτὴ αὕτη διὰ τῶν οἰκείων χειρῶν.

Τίς δύναται νὰ ἐκφράσῃ πᾶν ὅ,τι ἡ στοργή της ἐπενόει πρὸς παραμυθίαν καὶ ἀνακούφισιν τῆς νόσου, αὕτη ἐβύθιζε τὰς χεῖρας εἰς τὸ κατάψυχρον ὕδωρ, ὅπως δροσίσῃ δι' αὐτῶν τὸ καῖον μέτωπόν του· τῷ ἀνεγίνωσκε κατὰ τὰς νύκτας τῆς ἀϋπνίας του, ἢ τῷ διηγεῖτο ὅ,τι ἐφρόνει προσφυέστερον, ὅπως κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ κατὰ τὰς πενθίμους ἐκείνας στιγμάς, καθ' ἃς ὁ θάνατος παρουσιάζετο πρὸς τὸν Ἐδουάρδον ἐν ὅλῃ τῇ φρίκῃ τῆς ἀπομονώσεως, ἡ Ἔλνα πρὸς ἀναζωπύρησιν τοῦ θάρρους του τῷ ὑπισχνεῖτο νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, Τῷ ἔλεγε, «Ἐγὼ θέλω σὲ ἀκολουθήσῃ».

Καὶ δὲν παρέβη τὸν λόγον της.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος τὰ αὐτὰ ἀπαίσια συμπτώματα ἐπαρουσιάσθησαν καὶ ἐν αὐτῇ, ἡ δὲ νόσος ἐποιήσατο ταχείας προόδους ἐν τῷ λεπτοφυεῖ ἐκείνῳ σώματι, ἐξασθενωθέντι ὑπὸ τῶν ἀγωνιῶν καὶ τῆς ἀγρυπνίας. Τάχιστα καὶ αὕτη ἤκουσε τὴν παρὰ τοῦ ἰατροῦ καταδίκην της.

«Εἴμεθα τόσον νέοι καὶ ὅμως πέπρωται νὰ ἀποθάνωμεν».

Ϛ'.

Οὕτως ἔλεγον μετὰ γαεραᾶς φωνῆς ὁ Ἐδουάρδος καὶ ἡ Ἔλνα. Ἀλλὰ τὸ *ἡμεῖς* ἐκεῖνο, ὅπερ τοὺς συνῆπτεν, ἦτο σταγὼν παραμυθίας εἰς τὸ πικρὸν αὐτῶν ποτήριον.

Ἀπεχαιρέτισαν μαζῆ τὰ ἐαρινὰ ἄνθη, ἅτινα δὲν ἔμελλον νὰ ἐπανίδωσι. Πᾶσα ἡμέρα ἀφήρπαζεν ἀπ' αὐτῶν σπινθῆρα ζωῆς.

Πολλάκις τοὺς συνήντων, βαδίζοντας ἐπιπόνως καὶ ὑποστηρίζοντας ἀλλήλους ἐν ταῖς πεδιάσι καὶ ὑπὸ τὰς εὐθαλεῖς δενδροστοιχίας, ὅπου πρότερον εἶχον συμπαίξει τόσον εὐθύμως καὶ ἡδονικῶς.

Οὗτοι ἔδιδον τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν πρὸς πάντα τὰ ὄντα, τὰ περικυκλοῦντα αὐτούς· πρὸς τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν, τὸν ἥλιον, οὗ ἡ ἀκτὶς ὡχρία ὁσημέραι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των.

«Χαίρετε, ἔλεγον, ὦ ὑμεῖς ἅπαντες, οὓς ἐπὶ τοσοῦτον ἠγαπήσαμεν· χαίρετε, ὀφείλομεν νὰ σᾶς ἐγκαταλίπωμεν καὶ ν' ἀποθανωμεν!»

Ἐάν τις ἀνέφερεν εἰς αὐτοὺς περὶ προσεχῶν ἡδονῶν ἢ περὶ μελλουσῶν ἀγαθοεργιῶν, ὅπως τοὺς ἀντιπερισπάσῃ, ἀπεκρίνοντο, δακρύοντες:

«Ἡμεῖς δὲν θὰ παρευρεθῶμεν, διότι μέλλομεν νὰ ἀποθάνωμεν».

Μίαν τῶν ἡμερῶν φίλος τις αὐτῶν τοῖς εἶπε: «Ἔλθετε τὸ φθινόπωρον νὰ μὲ ἐπισκεφθῆτε· τότε τὰ περσέμηλά μου καὶ αἱ σταφυλαί μου ἔσονται ὥριμαι, οἱ δὲ ἄγγελοι θὰ φάγωσι τὸ βρῶμα τῶν ἀγγέλων».

Οἱ δὲ δίδυμοι ἀπήντησαν: «Τὸ φθινόπωρον δὲν θὰ ζῶμεν πλέον».

Ἀγαθός τις γέρων εἶπεν αὐτοῖς: «Τὸν ἐπιόντα μῆνα οἱ ἔγγονοί μου Ἀλφρέδος καὶ Σιγνία θὰ ἔλθωσι πρὸς ἐπίσκεψίν μου· αὐτοὶ εἶνε εὐειδεῖς καὶ ἀγαθοί· ὁ Ἀλφρέδος θὰ νυμφευθῇ τὴν Ἔλναν, ἡ δὲ μικρὰ Σιγνία, ἡ κόρη τῶν ὀφθαλμῶν μου, θὰ συζευχθῇ τὸν Ἐδουάρδον. Σεῖς δὲ θέλετε συμβαδίζει χαρμοσύνως ὡς ἐν χορῷ, καὶ θέλομεν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς εἰκόνα τινὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν!»

«Φεῦ, ἀπεκρίνοντο ὑπομειδιῶντες, δὲν δυνάμεθα νὰ νυμφευθῶμεν, ἐπειδὴ μέλλομεν ἐντὸς ὀλίγου ν' ἀποθάνωμεν.»

Τοιουτοτρόπως δὲ ὁ θάνατος ἀπανταχόθεν τοὺς κατεδίωκεν ἀδυσωπήτως, ἐμείου τὰς δυνάμεις των, περιβάλλων αὐτοὺς διὰ κατηφείας καὶ ἀθυμίας.

Τὸ μαρτύριόν των ὑπῆρξε βραχυχρόνιον, δόξα τῷ Θεῷ. Ἡ εἰρήνη ἐπέστη πρὸ τοῦ θανάτου· εἰδός τι λιποθυμίας βραδείας καὶ ἀνωδύνου ἤγαγον αὐτοὺς μέχρι τοῦ οὐδοῦ τοῦ βίου, ὅπου κατώρθωσαν νὰ συλλέξωσιν ἔτι ὀλίγα τινὰ ἄνθη.

Αἱ φυσικαὶ παθήσεις διέσπασαν τὸν ἐπίχρυσον πέπλον, ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦ ὁποίου εἶχον τέως διΐδεῖ τὸν κόσμον.

Ὁ παράδεισος ἀπέδρα· εἶδον δάκρυα, ἐγκλήματα, ποινάς, φρίκην· καὶ μάτην ἠγωνίσθησαν νὰ ἐπιφέρωσιν εἰς αὐτὰ θεραπείαν.

Ἔλεγον: «Ἐπὶ τῆς γῆς πάσχουσι πάντες· δὲν εὐαρεστούμεθα νὰ μείνωμεν ἐν αὐτῷ· ὁ κόσμος εἶνε ἡ κοιλὰς τοῦ κλαυθμῶνος» αἴροντες δὲ πρὸς οὐρανὸν τὰ βλέμματα, ἀνέκραζον παραφόρως:

«Ἐκεῖ ἄνω ὑπάρχει ζωὴ βελτίων».

Μετὰ τὴν πρώτην αὐτῶν κοινωνίαν τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἡ εἰρήνη τῆς καρδίας των ἐπανῆλθε τελεία, ἡ ἀκτινοβολία τῶν ὀφθαλμῶν των ἦτο διαυγής τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἀνατνάκλασις.

Ζ'.

Διέρρευσε τὸ θέρος, οἱ δὲ δύο ἄγγελοι ἔτυλλον ἓν καθ' ἓν τὰ ἄνθη τοῦ βιωτικοῦ στεφάνου.

Ἐπῆλθε τὸ μετόπωρον, καὶ σὺν αὐτῷ διήνυσαν τὸν δρόμον των.

Ὁ ὕπνος δὲν τοὺς ἐπεσκέπτετο πλέον· τὴν ἡμέραν τοὺς μετέφερον ἐπί τινος θρανίου εἰς τὸ ὕπαιθρον· αὐτόθι ἡ στενοχωρημένη ἀναπνοή των διηυκολύνετο, ἡ δὲ δροσερότης τοῦ ἀέρος κατηύναζεν ὀπωσοῦν τὴν φλόγα τοῦ κατατήκοντος αὐτοὺς πυρετοῦ.

Οὐδὲν ἧττον ἐφαίνοντο ἔτι εὔθυμοι· μεθ' ὅλα τὰ δεινοπαθήματα αὐτῶν ὁ Ἐδουάρδος καὶ ἡ Ἔλνα προσεπάθουν νὰ παρηγορήσωσιν ὅσους ἔμελλον νὰ ἐγκαταλείψωσι διὰ παντός.

Ἡμεῖς θὰ ἐπαγρυπνῶμεν ἐφ' ὑμῶν, ὅταν γίνωμεν ἄγγελοι· θὰ δεώμεθα τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ὑμῶν.

Ὅτε δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ λαλῶσι, προσέβλεπον ἀλλήλους περιπαθῶς· ὅταν δὲ ἔρθασαν εἰς τὰ λοίσθια τῆς ζωῆς, ἐφοβοῦντο μήποτε δὲν δυνηθῶσι νὰ συνεκπνεύσωσι ταυτοχρόνως, καὶ δὲν συναποπτῶσιν οὕτω εἰς τὴν μονὴν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς λαμπηδόνος, ἣν πρὸ τοσούτου χρόνου περιφλεγῶς ἐπεπόθουν.

Καθήμενοι ὁ μὲν παρὰ τὸν δὲ ἐθεώρουν μετὰ ἐνδομύχου ἀγωνίας τὴν φθοράν, ἣν ἡ ὀλεθρία νόσος ἐπέφερεν εἰς τὰ πρόσωπα των.

«Πῶς λαμπυρίζουσιν οἱ ὀφθαλμοί σου, ἔλεγεν ὁ Ἐδουάρδος πρὸς τὴν Ἔλναν· αὕτη δὲ πρὸς αὐτόν:

«Ἐδουάρδε μου, πόσον εἶνε βαθυσκαφεῖς αἱ παρειαί σου καὶ θολερὰ τὰ ὄμματά σου.

«Ἡ ἀναπνοή σου ἐκλείπει· ὦ ἂν ἠδυνάμην νὰ σοὶ μεταδώσω ἐκ τῆς ἐμῆς, ἐγὼ ἔχω ἱκανὴν καὶ δι' ἀμφοτέρους».

Καὶ δραττομένη τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀδελφοῦ διὰ τῶν ἰσχῶν χειρῶν της, ἐπειρᾶτο νὰ τῷ μετεγχύσῃ διὰ τῶν φιλημάτων ὀλίγον τι ἐκ τῆς ζωτικῆς ἐκείνης πνοῆς, ἣν αὕτη διέσωζεν ἔτι.

Οἱ φίλοι καὶ οἱ συγγενεῖς, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐγνώριζον καὶ ἠγάπων, συνήρχοντο περὶ τὴν ὀδυνηρὰν αὐτῶν κλίνην. Ἐκόμιζον, οὐκέτι ὡς δῶρον, ἀλλ' ὡς θυσίαν, ἄνθη, ὀπώρας, εὐχὰς καὶ δάκρυα· οἱ δὲ δίδυμοι ἀπεδέχοντο πάντα ταῦτα μετὰ εὐγνώμονος μειδιάματος. καὶ ἀπεκρίνοντο εὐχαριστοῦντες:

«Ἡμεῖς θὰ δεώμεθα ὑπὲρ ὑμῶν.» Ἑκάστην ἑσπέραν ἠρώτων ἀλλήλους. Αὔριον τὸ πρωὶ θὰ ἐξυπνήσωμεν ἐν οὐρανοῖς;»

Ἦτο ὁ μὴν τοῦ Ὀκτωβρίου. Θυελλώδη τινὰ νύκτα ὁ Ἐδουάρδος καὶ ἡ Ἔλνα εἶχον ὑπνώσει παρὰ τὸ σύνηθες ὕπνον γαλήνιον καὶ βαθύν.

«Πόσον ἡσύχως κοιμῶνται, ἐψιθύριζον χαμηλῇ τῇ φωνῇ οἱ παρεστῶτες».

Ἐπῆλθεν ἡ ἠώς, καὶ ὕπνωττον εἰσέτι.

Ἡ καταιγὶς εἶχε κοπάσῃ, ὁ οὐρανὸς ἠθρίασεν, ὁ ἥλιος ἔβαλλε τὰς ἀκτῖνάς του.... οἱ δὲ δίδυμοι ἐκοιμῶντο εἰσέτι.

Η'.

Μία τῶν ἀκτίνων ἐκείνων ἔπεσεν ἠδέως ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν διδύμων.

Αὐτοὶ δὲν ὑπνώττουσι πλέον... ἐξύπνησαν... ἀλλ' ἐν οὐρανῷ.

Ἡ δὲ μήτηρ των, ἡ δύστηνος μήτηρ των;

Βλέπετε ἐκεῖ πέρα ἐν τῷ νεκροταφείῳ τὴν γυναῖκα ἐκείνην, καθημένην ἐπί τινος πλακός; Ἀκινητούσης ὡς αὐτή, οἱ βόστρυχοι τῆς ψαρᾶς κόμης της κυμαίνουσιν ἀτάκτως ἐπὶ τῶν ὤμων της, ὁ δὲ ἄνεμος ταράσσει τὰ κατεσχισμένα ἱμάτιά της. Αὐτὴ εἶνε γραῖα καὶ κατεσκελετευμένη, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῆς ἡλικίας· οἰκτείρατε αὐτήν, καθότι ἡ παντάλαινα πασχει· αὐτὴ δὲν θέλει σᾶς ἐνοχλήσῃ, ἐπὶ μακρόν! Βλέπετε τοὺς περιλύπους καὶ ἀλαμπεῖς ἐκείνους ὀφθαλμούς, βλέπετε τὴν θλῖψιν, ἀπολελιθωμένην ἐπὶ τῶν σιγηλῶν ἐκείνων χειλέων! Διατί κάθηται αὐτόθι; Διότι αὐτόθι κεῖνται τὰ φίλτατα τῆς καρδίας της. Ἴδετε τὸν τάφον ἐκεῖνον, αὐτὸς εἶνε ὁ τάφος τῶν τέκνων της.

Αὕτη ἔρχεται καθεκάστην εἰς τὸ κοιμητήριον· ὁ θερινὸς καύσων, τὸ χειμέριον ψῦχος τὴν εὑρίσκουσιν ἐπίσης ἀπαθῆ. Οὐδεὶς τῇ ἀποτείνει τὸν λόγον, οὐδὲ αὕτη λαλεῖ πρὸς οὐδένα.

Δὲν ἔχει ἢ μίαν ἐλπίδα, τὸν θάνατον!.....

Ἡ κορυδαλὶς ᾄδει ἐναέριος ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν διδύμων. Ἡ μήτηρ των, ὡς ἔθος, ἐκάθητο ἐπὶ τῆς πλακός, ἄφωνος καὶ ἀκινητοῦσα. Ὁ ἄνεμος τῆς θυέλλης διῆλθε διὰ τοῦ κοιμητηρίου· εἶδα ὁλόκληρον τὸ σῶμα τῆς γυναικός, συγκλονηθέν· τὴν ἐπλησίασα. Εἶχε τὴν κεφαλήν, προσηρεισμένην ἐπὶ μιᾶς τῶν φιλυρῶν τῶν πεφυτευμένων παρὰ τὸν τάφον τῶν τέκνων της· αὕτη ἐμειδία θαλερῶς.

Ἡ δοκιμασία εἶχε τελειώσῃ.

Ὦ περικαλλῆ τοῦ ἔαρος ἄνθη, ὁσάκις ὁ ἥλιος ἐκφύει ὑμᾶς, ἀπὸ τῶν κόλπων τῆς ἀναβώσης γῆς, ἐπικαλύπτετε καὶ καταγλαΐζετε ἐπιχαρίτως τὸν τάφον, ὃν δὲν θὰ ῥαίνωσι πλέον τὰ δάκρυα μητρός!

Ἐν Ζακύνθῳ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η ΕΛΛΑΣ

ΥΠΟ

ΦΑΛΚΕ

ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ Ν. ΠΟΛΙΤΟΥ

ΕΚΔΟΤΗΣ Κ. ΒΙΑΜΠΕΡΓ

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Α'

Ἡ σύγχρονος φιλολογία καὶ βιβλιολογία ἡμῶν ἀποκτῶσι μετ' οὐ πολὺ συμπεπληρωμένον ἄριστον σύγγραμμα καὶ ἐξόχου καλλιτεχνικῆς φιλοκαλίας βιβλίον, τοῦ ὁποίου δεῖγμα ἐλκυστικώτατον πρόκειται τὸ πρῶτον φυλλάδιον, εἰς μέγα τέταρτον ἐκ δώδεκα σελίδων κατ' αὐτὰς ἐκδοθὲν ἐν ἑνὶ τῶν ἀρίστων Ἀνατολικῶν τυπογραφείων τῆς Λειψίας καὶ κοσμούμενον ὑπὸ μεγάλων εἰκόνων ἀπαραμίλλου τέχνης. Ὁ πολὺς Φάλκε εἶνε ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐν λόγῳ συγγραμματος, ὁ ἐκτὸς τούτου γράψας καὶ τὴν *Ῥώμην*, ἑτέραν πολίτιμον ἐπίσης συγγραφήν. Ὁ Φάλκε ἐπεβάλετο δι' ὕφους γλαφυροῦ καὶ ἐλευθερίου, ὀλίγον ἐμμένων εἰς τὰς ξηρὰς ἱστορικὰς σημειώσεις νὰ ἱστορίσῃ ἐν ἐλκυστικῇ σκιαγραφίᾳ τὸν βίον τῶν ἀρχαίων

Ἑλλήνων πολιτειακὸν καὶ ἰδιωτικόν, καθ' ὅλας τὰς ἱστορικὰς φάσεις τῆς ἀκμῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐν σκιαγραφίᾳ παρουσιαζούσῃ πρότυπον πεπολιτισμένου ἔθνους καὶ λαοῦ ἐξόχου. Οὗτω δ' ἐπέχει τὸν κάλαμον καὶ κλείει τὸ περιθώριον τῆς εἰκόνος του, ὅτε προσεγγίζει εἰς τοὺς χρόνους τῆς παρακμῆς τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἵνα ἡ εἰκὼν του οὐδεμίαν παρουσιάζῃ σκοτεινὴν ἀπόχρωσιν, διακόπτουσαν τὸ κλασσικὸν τοῦ ὅλου κάλλος. Ἡ *Ἑλλὰς* τοῦ Φάλκε εἶνε βιβλίον προωρισμένον ἐπίσης διὰ πάντα ἄνθρωπον, τόσῳ διὰ τὸν σοφὸν καὶ τὸν ἱστορικόν, ὅσῳ καὶ διὰ τὸν ἰδιώτην, τὴν δέσποιναν καὶ τὴν τρυφερὰν νεάνιδα. Γλῶσσα καλλιεπής, εἰκονογραφία ἠθῶν ἀμίμητος καὶ φιλοσοφικὸν πνεῦμα ἐπιπνέον καὶ ζωπυροῦν τὸ ὅλον, εἶνε προσόντα τὰ ὁποῖα ὀλίγα βιβλία συγκεντροῦσιν ἐν ἑαυτοῖς συλλήβδην. Περὶ τῆς μεταφράσεως, προϊόντως δεδοκιμασμένου καλάμου διακεκριμένου λογίου, τοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου, ἀρκεῖ νὰ προσθέσωμεν ὅτι οὐ μόνον δὲν ἀδικεῖ τὸ πρωτότυπον ἀλλὰ καὶ τὸ κοσμεῖ μάλιστα, χάρις εἰς τὴν μελωδικότητα τῆς γλώσσης, τῆς τοσούτῳ ἁρμοζούσης πρὸς τὸ εἶδος τοῦ συγγράμματος.

Ἐν τῷ φυλλαδίῳ, ὅπερ ἔχομεν ὑπ' ὄψει μετὰ ὡραίαν εἰσαγωγὴν τοῦ συγγραφέως, ἧς προτάσσονται οἱ ὡραῖοι τοῦ Berauger στίχοι ἐν τῷ Voyage Imaginaire, κατὰ τὴν γλαφυρωτάτην μετάφρασιν τοῦ σοφοῦ ἡμῶν συνεργάτου κ. Ν. Καζάζη, ἄρχεται ἡ περιγραφὴ τῶν μυθικῶν χρόνων, ὡραϊζομένη ὑπὸ λαμπρῶν εἰκόνων ἔν τε τῷ κειμένῳ παρεντεθειμένων καὶ ἐν ἰδιαιτέροις φύλλοις ἐπισυνημμένων. Ἐκ τῶν παρεντεθειμένων δ' ἐν τῷ κειμένῳ διακρίνονται ἡ ἄποψις τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ φύσεως σχεδιασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φίσερ, τὸ κεφαλαῖον γράμμα Α ὑπὸ Θειρσίου, τὸ τελικὸν κόσμημα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἡ Ἱστορία ὑπὸ τοῦ Κένιγ, τὸ κεφαλαῖον Ο ὑπὸ Ῥής, ἡ δρῦς τοῦ Παρνασσοῦ, ἀπὸ φύσεως καὶ αὕτη σχεδιασθεῖσα ὑπὸ Γούρλετ, ἡ Δοδώνη, σχεδιασθεῖσα ὑπὸ Φράντς, καὶ τὰ Τέμπη ὑπὸ Φίσερ, πάντα ἔργα ἐξόχων καλλιτεχνῶν. Ἐν ὁλοφύλλῳ δὲ μεγάλαι λαμπραὶ εἰκόνες ἐπισυνάπτονται ἡ τῶν Μυκηνῶν, ἀπὸ φύσεως σχεδιασθεῖσα, ἡ τῆς Ἀκροπόλεως ἐν ἀνακαινίσει ὑπὸ τοῦ Ὄφμαν καὶ ἡ τοῦ δρόμου ἐν Σπάρτῃ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Ἐκ τοῦ πρώτου τούτου φυλλαδίου δύναται νὰ μαντεύσῃ τις οἷος τόμος θὰ καταρτισθῇ τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τοῦ Φάλκε, ὡράϊσμα πάσης αἰθούσης καὶ βιβλιοθήκης ὀφειλόμενον εἰς τὴν φιλοκαλίαν τοῦ ἐκδότου κ. Βίλμπερ καὶ τὴν μεταφραστικὴν ἱκανότητα τοῦ κ. Ν. Πολίτου.

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

—

Ἐπισόδειον τοῦ σοφοῦ Ἑλληνιστοῦ Ἔγκερ.

Ὁ χρονογράφος τῆς ἐν Παρισίοις ἐκδιδομένης ἐφημερίδος ὁ «Χρόνος», διηγεῖται ἀνέκδοτά τινα λίαν ἐνδιαφέροντα τοῦ ἐσχάτως ἀποβιώσαντος σοφοῦ ἑλληνιστοῦ Αἰμιλίου Ἔγκερ. Ἐξ αὐτῶν ἀναφέρομεν μόνον, πῶς ὁ Ἔγκερ ἐνυμφεύθη.

Ὁ Ἔγκερ ἠγάπα νεαρὰν κόρην ἀξιολάτρευτον, ὡραιοτάτην, διανοίας ὑψηλῆς, ἀλλὰ δυστυχῶς πτωχοτάτην ὅπως αὐτός. Ἱκανοποιεῖτο ὅμως νὰ τὴν ἀγαπᾷ ἐν σιωπῇ, ἀναμένων ἡμέραν τινὰ νὰ τὴν νυμφευθῇ ἐὰν ἐκέρδιζεν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς του, μόνον τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἐπειδὴ δ' ὁ ἔρως του εὑρίσκετο μακράν, ηὐχαριστεῖτο εἰς τὴν φιλίαν, ἥτις ἦτο πλησίον.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ οἰκήματος κατῴκει νεαρὸς σπουδαστής, ἔνθερμος ἐραστὴς τῆς Ἑλληνικῆς ὡς ὁ Ἔγκερ, ἀλλὰ πάσχων ὑπὸ πνευμονικῆς φθίσεως. Οἱ δύο σύντροφοι διήρχοντο ὁμοῦ πολλὰς ὥρας, συνδιαλεγόμενοι περὶ τοῦ Ὁμήρου ἢ τοῦ Ἀριστοφάνους ἢ τοῦ Δημοσθένους. Βὴξ διέκοπτεν ἐνίοτε τὴν συνδιάλεψιν, καὶ ὁ γείτων κατεκλίνετο. Ὁ Ἔγκερ ἐπηγρύπνει ἐπ' αὐτοῦ, τὸν ἐπεμελεῖτο, ἐφρόντιζε περὶ τῆς πτισάνης του, καὶ ὡμίλει πάντοτε μόνος περὶ τοῦ Σοφοκλέους ἢ τοῦ Αἰσχύλου. Οὐδέποτε ὁ νεαρὸς σοφὸς ἐφαντάσθη ὅτι θὰ ἠμείβοντο αἱ τοιαῦται φροντίδες του, οὔτε ἐξήτασεν ἐὰν ὁ γείτων του ἦτο πλουσιώτερος αὐτοῦ. Ἐγνώριζε μόνον ὅτι ἔπασχε σοβαρῶς, καὶ ὅτι εἶχε ἀνάγκην φροντίδων, ἐπιμελείας καὶ φιλίας.

Ὁ φίλος τέλος ἀπεβίωσε καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας λαμβάνει ἐπιστολὴν παρά τινος συμβολαιογράφου, δι' ἧς τὸν παρεκάλει νὰ διέλθῃ τοῦ γραφείου του πρὸς σχετικήν τινα ἀνακοίνωσιν. Ὁ Ἔγκερ ἕως τότε εἶχεν ἐνασχοληθῇ περισσότερον μὲ τὸν Varron ἢ μὲ τοὺς συμβολαιογράφους. Ἐνδυθεὶς μετέβη εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ συμβολαιογράφου, ὅστις τοῦ ἀνήγγειλεν, ὅτι: «Ὁ γείτων τοῦ νεαροῦ καθηγητοῦ ἀφῆκεν εἰς τὸν φίλον του τὴν μικράν του περιουσίαν, συνισταμένην ἐξ 25—30 χιλιάδων φράγκων».

Ὁ Ἔγκερ συγκινηθεὶς εἰς ἄκρον, εἰς ἓν μόνον ἀπέβλεψεν ἐκ τῆς κληρονομίας ταύτης. Ἠδύνατο ἤδη νὰ ἐγγυηθῇ βίον εὐτυχῆ εἰς ἐκείνην ἣν ἠγάπα, καὶ ἐν τῷ ἅμα, ἐξελθὼν τοῦ γραφείου τοῦ συμβολαιογράφου, μετέβη σπεύδων καὶ μὲ πάλλουσαν καρδίαν ἵνα ζητήσῃ τὴν χεῖρα τῆς ἀγαπητῆς του.

Γάμος σοφοῦ, γάμος ἔρωτος, ἐξασφαλίζων τὴν μᾶλλον ἔντιμον εὐτυχίαν οἰκογενειακοῦ βίου. Ἡ κυρία Ἔγκερ, ἄξιος σύντροφος τοῦ καθηγητοῦ, τὸν ἐβοήθει, ὡς μοὶ λέγουσιν, εἰς τὰς ἐργασίας του, συνειργάζετο δὲ καὶ ἡ ἰδία εἰς τὴν Revue de Genève διὰ συμπεριφορᾶς ἀξίας τῷ ὄντι προσοχῆς. . . .

Ἡ δι' ἀεριόφωτος δηλητηρίασις.

Συχνάκις παρετηρήθη, ὡς καὶ ὁ Pettenkofer μαρτυρεῖ, ὅτι κατὰ τὴν ἐν τοῖς ὀδοῖς διάρρηξιν μεγάλων σωλήνων ἀεριόφωτος οἱ κάτοικοι τῶν πλησιεστέρων οἰκιῶν ἐνόσησαν, ἐνίοτε δὲ παρετηρήθησαν καὶ θανατηφόροι περιπτώσεις. Ὁ θάνατος ἐπέρχεται πάντοτε ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ὀξειδίου τοῦ ἄνθρακος τοῦ ἐν τῷ ἀεριόφωτι κατὰ 10 % ἐνυπάρχοντος, ὅπερ καταδεικνύεται πάντοτε ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀσθενοῦς ἢ τοῦ τεθνεῶτος. Πρὸς τούτοις δ' ἀπεδείχθη ὅτι τοιαῦται διαρρήξεις σωλήνων εἰσὶν ἐπικινδυνωδέστεραι ἐν ψυχρῷ καιρῷ. Τὸ δ' αἴτιον τῆς πυκνότητος τοῦ φωταερίου πλησίον τῶν οἰκιῶν μᾶλλον κατὰ τὸν χειμῶνα ἢ κατὰ τὸ θέρος, εἶναι ὅτι τοῦτο εὑρίσκεται ἐν μεγαλειτέρᾳ πιέσει κατὰ τὰς μακρὰς χειμερινὰς νύκτας. Ἡ κυρία ὅμως αἰτία εἶναι, ὡς διὰ λίαν σημαντικῶν πειραμάτων ἀπεδείχθη, ὅτι ἐν ὥρᾳ χειμῶνος τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκίας ἐπιδρᾷ ὡς ῥεῦμα καπνοδόχης ἀπὸ τοῦ ἀέρος εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὰ ὑπόγεια.

Ὡς προφυλακτικὸν μέσον κατὰ τοῦ δι' ἀεριόφωτος μολυσμοῦ τοῦ ἀέρος τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἐν ταῖς οἰκίαις εἰσαχθέντος ὁ Pettenkofer συμβουλεύει ν' ἀνοίγωνται πάντα τὰ παράθυρα τῶν ὑπογείων καὶ ἰσογείων πατωμάτων τῶν ἐπαπειλουμένων οἰκιῶν, ἵνα τὸ ἀέριον μὴ ἀπορροφᾶται εὐθύς, ἢ δι' ἀραιώσεως νὰ καθίσταται ἥκιστα ἐπιβλαβές. Εἴδησιν δὲ προφυλακτικὴν παρέχει ἡ ὀσμὴ τοῦ φωταερίου. Λίαν δ' ἐπιθυμητὸν θὰ ἦτο ἐὰν ἅπαντα τὰ ἐπιβλαβῆ στοιχεῖα τοῦ ἀέρος ἐκέκτηντο τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦτο. Δυστυχῶς ὅμως ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς κύνας ἐκείνους, οἵτινες δὲν ὑλακοῦσι, δάκνουσιν ὅμως.

* * *

Νέος γαλλικὸς νεωτερισμός. Ἡ νεαρὰ πριγκήπισσα Μαρία τοῦ Ὀρλεάνς, ἥτις κατ' αὐτὰς ξενίζεται ἐν τῇ Δανικῇ Αὐλῇ, ἔφερεν ἐν μιᾷ τῶν τελευταίων ἑσπερίδων λευκὴν ἐκ λινοῦ ὑφάσματος ἐσθῆτα, εἰς τὰς ἐλευθέρας κορυφὰς τῆς ὁποίας ἀπεικονίζοντο μικρὰ τοπεῖα καὶ εὔσχημοι ἀρχαῖοι ἐρωτικοὶ στίχοι! Ἐὰν καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων τῶν κομψῶν ἡμῶν Κυριῶν καθιερωθῶσι καὶ οἱ στίχοι, τότε θὰ τιμηθῇ βεβαίως καὶ ἡ ποίησις τῶν νεωτέρων χρόνων· ἑκάστη δὲ Κυρία θέλουσα νὰ φαίνηται ὅλως «νεωτερίζουσα», θὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῆς «ποιητοῦ . . . τῆς ἐσθῆτος.»

* * *

Πρίγκηψ καὶ Ἀρχίατρος. Ἐκ τοῦ βίου ἡγεμονεύοντος πρίγκηπος διηγοῦνται τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον. Ὁ πρίγκηψ ἔχει Ἰατρόν, εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς τοῦ ὁποίου γνώσεις οὐδεμίαν πεποίθησιν ἔχει, μεθ' οὗ ὅμως λίαν εὐχαρίστως διασκεδάζει, ἐπειδὴ ὁ Ἰατρὸς γνωρίζει ὁλόκληρον τὴν σπερμολογίαν τῆς πόλεως. Ὁ Ἰατρὸς ἤρχετο καθ' ἑκάστην, ἐζήτει ἐν τάχει πληροφορίας περὶ τῆς ὑγείας τοῦ Ὑψηλοῦ αὐτοῦ Κυρίου, εἶτα δὲ διηγεῖτο ὅλα τὰ μικρὰ καὶ μεγάλα ἀνέκδοτα ὅσα ἐλάμβανον χώραν τὴν προτεραίαν. Πρωΐαν τινα παρουσιάσθη ἐκ νέου εἰς τὸν πρίγκηπα, ἐπειδὴ ἔμαθεν ὅτι κατὰ τὴν νύκτα ἦτο ὀλίγον κακοδιάθετος. Ἐπιστρέψας ὁ ὑπασπιστὴς ἐκ τοῦ θαλάμου τοῦ πρίγκηπος ἀνήγγειλλεν αὐτῷ ὅτι: «ἡ Αὐτοῦ Ὑψηλότης λυπεῖται πολὺ μὴ δυναμένη νὰ δεχθῇ ὑμᾶς σήμερον, ἐπειδὴ ἀσθενεῖ.» Ὁ Ἰατρὸς κατ' ἀρχὰς ἔμεινεν ἐμβρόντητος, εἶτα ὅμως ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ, ἵνα ἀναζητήσῃ εἰς τὴν πόλιν νέα ἀνέκδοτα, καὶ νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς παραιτήσεως ἐκ τοῦ ἰατρικοῦ του ἐπαγγέλματος.

* * *

Ὁ Αὐτοκράτωρ Κάρολος ὁ ΙΔ'. ὁ τοῦ Λουξεμβούργου, (1346 — 1378) προήγαγεν εἰς ἱππότην, ἀνδρεῖόν τινα ὀνόματι Παντσέρ. Οὗτος ὅμως ἐπιδοθεὶς μετά τινων ἄλλων εἰς τὴν λῃστείαν καὶ συλληφθείς, τότε ὁ Αὐτοκράτωρ εἶπεν. «Οὗτος προήχθη ἐσχάτως παρ' ὑμῶν εἰς ἱππότην· ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶναι εὐχαριστημένος, πρέπει νὰ τὸν ἀναβιβάσωμεν εἰς *ὑψηλοτέραν* ἀκόμη θέσιν». Καὶ διέταξε νὰ τὸν κρεμάσουν μετὰ τῆς συμμορίας του.

* * *

Κάτοικός τις τῆς νέας Καληδονίας προσῆλθε μετὰ τῶν δύο γυναικῶν του καὶ τῶν συνήθων δώρων εἴς τινα ἱεραπόστολον ἵνα βαπτισθῇ. «Δὲν δύναμαι νὰ σὲ βαπτίσω», εἶπεν ὁ κληρικός, «διότι ζῇς μετὰ πολλῶν γυναικῶν ἐναντίον τῶν κανόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ». Ὁ ἅγριος ἀναχωρήσας, ἐπέστρεψε πάλιν μετά τινας ἡμέρας. «Βάπτισόν με», ἔλεγε παρακλητικῶς, «τώρα ἔχω *μίαν* μόνον γυναῖκα». «Καὶ τί ἐγένετο ἡ ἄλλη;» ἠρώτησεν ὁ ἱεραπόστολος. — «Τὴν κατεβρόχθησα!» ἀπήντησεν ἐκεῖνος μετὰ ψυχραιμίας.

* * *

Ἀντισάβας εἰς τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, ἀπεχθάνετο εἰς ὑπερβολὴν τοὺς κλέπτας, καὶ ἐν γένει τὸ κλέπτειν. Πρὸς τοῦτο δ' ἐξέδοτο τὰς αὐστηροτέρας διαταγάς, ἄνευ ὅμως μεγάλης ὠφελείας. Τελευταῖον διέταξε ν' ἀποκόπτωσι ἀνεξαιρέτως τὴν ῥῖνα ἐκείνου, ὅστις ἤθελε φωραθῇ κλέπτων. Συγχρόνως δ' ὁ βασιλεὺς ᾠκοδόμησεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρήμου μικρὰν πόλιν ὅπου διέταξε νὰ ἐξορίζουν τοὺς διὰ κλοπὴν καταδικασθέντας. Οὕτω ἡ πόλις αὕτη εἶχε τὸ ἀλλόκοτον, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν κατοίκων της εἶχε ῥῖνα.

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΑΥΑΡΧΟΝ Μ. Κ. ΚΑΝΑΡΗΝ

ΑΣΜΑΤΙΟΝ

ΤΟΝΙΣΘΕΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΥ ΤΗΣ Β. ΦΡΟΥΡΑΣ

Α. ΣΑΪΛΕΡ

Τὴ βραδιά, ποῦ τοῦ Μωάμεθ ἐγιορτάζαν τὴ φυγή,
'Σ τὴν ἁρμάδα τους οἱ Τοῦρκοι, καὶ τῆς Χίου τὴ σφαγή,
Κι' ὁ πατέρας Σου κομμάτια τίναξε μὲ τὸ δαυλὸ
Τὸν Πασσᾶ τους 'ς τὸν ἀέρα 'ς τὴ φωτιὰ καὶ 'ς τὸ γιαλό.
Ἄστραψεν ἡ νύκτα ὅλη ἀπὸ φλόγες καὶ χαρά,
Καὶ Σὺ τότε Ναύαρχέ μου ἐγεννήθης 'ς τὰ Ψαρά.
Καὶ ὁ ναύτης, τοῦ πελάγου τὸ χαρούμενο παιδί,
'Σ τὸ τιμόνι ἀκουμπισμένος ἀπὸ τότε τραγουδεῖ:

«Ὦ! χαρὰ 'ς τὸ παλλικάρι
ποὺ χει Ναύαρχο Κανάρη».

Ἐν Πειραιεῖ Ὀκτωβρίῳ 1885.

ΕΙΣ ΜΙΚΡΟΝ ΨΑΡΡΑΝ

Μικρὲ Ψαρρᾶ, ποῦ 'ς τὸ γιαλὸ σιμώνεις μὲ λαχτάρα,
Ψαρράκια 'ς τὴν ἀπόχη σου ὅταν ἰδῆς πιασμένα
Νὰ σπαρταροῦν 'ς τὰ χέρια σου μὲ φόβο καὶ τρομάρα,
Διάλεξε τὸ καλλίτερο καὶ φέρετο σ' ἐμένα

Δὲν θὰ τὸ κάψω ἄσπλαγχνα ἀπάνω 'ς τὴ φωτιά,
Θὲ νὰ τὸ κλείσω μὲ χαρὰ σὲ γιάλα κρυσταλλένια
Κι' ἂν ἤνε μόνο ς τὸ νερὸ καὶ τῶχω 'ς τὴν σκλαβιὰ
Θὰ τοῦ γλυκαίνῃ ὁ ἔρως μου τῆς μοναξιᾶς τὴν ἔννοια.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 1 Νοεμβρίου 1885.

ΕΛΠΙΣ...

Εἰς τὴν πρώτην Νοεμβρίου τοῦ 1885.

Εἶναι ἀργά, πολὺ ἀργά, ὤ! Οὐρανέ μου, τώρα
καὶ μάτην μετ' ἐμοῦ καὶ σὺ μελαγχολεῖς καὶ κλαίεις.
Ἤδη τοῦ ἀκατίου μου ἐδραύσθηκεν ἡ πρῴρα,
καὶ ἡ ἄγκυρα!.. ἀπελπισμὸν φεῦ!.. μονονοῦ μ' ἐκπνέεις.

Ὦ! ἄφες με νὰ σβέννυμαι, ὁ μόλις ἀνατέλλων,
θρηνῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ μου καὶ παρελθὸν καὶ μέλλον.

Ἀπὸ τῆς ἐρημίας μου 1 Ὀκτωβρίου 1885.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΓΙΑΝ ΘΕΟΤΟΚΟΝ

Ἂν σὲ λατρεύω μάνα μου, καὶ μάνα τοῦ θεοῦ μου,
ἂν ἔχω Σὲ ς' τὰ χείλη μου, τὴν ὥρα τοῦ κλαυθμοῦ μου
ἂν ἤσαι τῆς Ἐλπίδος μου τ' ἀμάραντον Στεφάνι,
τοῦτο δὲν μὲ λανθάνει = μοῦ βλέπεις τὴν ψυχήν.

Κάμνω μὲ Σὲ τὸν ὕπνον μου, μὲ Σὲ τὴν προσευχήν μου,
Μὲ Σὲ μέσ' τὰ ἀγριολάγκαδα τὴν περιπλάνησίν μου.
Εἰς κάθε μου παράπονο. Εὐθὺς τὸ χέρ' ἁπλόνεις
τ' ἀγκάθι ξεριζώνεις = 'ποῦ ἔχω ς' τὴν καρδιά.

Στὸ πέλαγος τοῦ βίου μας, τὸ πάντα θολωμένο
Μ' ἐφώτισας, μ' ὡδήγησας 'σὰν ἄστρο ἁγιασμένο
δὲν ἄφησες τὴν ἄβυσσο νὰ μὲ καταποντίσῃ
νὰ μὲ καταπατήσῃ = τὸ πόδ' ἑνὸς θνητοῦ.

Δός μου λιγάκι γάλα σου, καλὴ γλυκιά μου Μάνα,
Τὸ κάθε Σου χαμόγελο ὑπερτερεῖ τὸ Μάνα·
Ἔθνη πολλὰ ς' τὰ στήθη Σου, κρέμονται' ἀγκαλιασμένα,
Τἄχεις ἀδελφωμένα = μὲ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Ἀργὰ πολὺ μ' ἐξύπνησε τῆς συμφορᾶς τὸ χέρι
Σ' τοὺς πόδας Σου ἡ μετάνοια ἄργησε νὲ μὲ φέρῃ...
Τὰ πάντα μ' ἐγκατέλιπον, ... 'σπλαγχνίσου μας Μαρία!
Ἡ Ἐλπίς μου εἶνε μία = κ' ἡ Ἐλπίς μου Εἶσαι Σύ.

Καὶ τώρα 'ποῦ λευκάνθησαν τ' ὀλόμαυρα μαλιά μου,
'ποῦ κύρτωσεν ἡ ῥάχη μου, κ' ἐκρύσ' ἡ καρδιά μου,
Κι' ὁποῦ ὁ κλαυθμὸς μοῦ ἀπέσβυσε τοῦτο τὸ 'λίγο φῶς μου
Πάντοτε Σ' ἔχω ἐμπρός μου = πάντοτε βλέπω Σέ.

Κ' ἐκεῖ ς' τὸ κοιμητήριον, ἂν ἐπιζῇ τὸ σῶμα,
μέχρι τῆς θείας κρίσεως, θὲ ἔχω Σὲ ς' τὸ στόμα.
Θὰ εἶσαι Σὺ τοῦ τάφου μου, τ' ἀμάραντο λουλούδι,
Τὸ Εὔσπλαγχν' ἀγγελούδι = ποῦ θὰ μ' ἀποκοιμᾷ.

Φ. ΛΟΥΖΗΣ

ΤΑΧΑ ΓΙΑΤΙ;

Τί ἄσχημος ποῦ εἶμαι! δὲ γυρίζουν
Γιὰ νὰ μὲ ἰδοῦνε,
Μοῦ φαίνετ' ὅλοι ὅσοι μ' ἀντικρύζουν
Πῶς μὲ γελοῦνε.
Μ' ἄλλους μαζὺ νὰ βγῶ νὰ περπατήσω,
'Σὰν νὰ φοβοῦμαι...
Στὴν ἐρημιά μου ὅταν γυρίσω,
Πόσο λυποῦμαι!
Μισῶ κι' ἐγὼ ἀκόμα τὴ θωριά μου!
'Σ τὸν τάφο μόνο,
Ἂν ἐλεοῦσε αὐτὸς τὴν ἀσχημιά μου,
Δὲ θἄχα πόνο...
Τάχα γιατί;
...Γιατ' εἶνε θυμωμένη;
Καὶ μὲ βαριέται,
Δὲν θέλει νὰ μὲ ξέρῃ, πικραμένη
μὲ καταριέται!
Καῆκαν ς' τοῦ θυμοῦ της τὸ καμίνι,
Πᾶν τὰ φτερά μου,
Κι' ἡ πεταλοῦδα κάμπη ἔχει γίνει...
Ὦ συμφορά μου!

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ